

F I D E S.
Primorum Christianorum^{2.}

Ex B A R N A B A, H E R M A, &

C L E M E N T E R O M A N O,

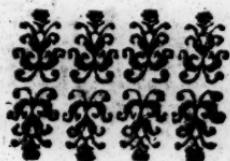
Demonstrata ;

Defensioni Fidei Nicenæ D. Geor-
gii Bulli opposita.

See Soc: Tractz vol: 3. Inductio e pte

A U C T O R E

LUCA MELLIERO, V.D.M.
(Samuel Crelleus)

Londini, Impressa Anno 1697.

25 Oct

X

1000 ft.

6.11

1000 ft.

6.12

1000 ft.

6.13

1000 ft.

6.14

1000 ft.

6.15

1000 ft.

6.16

1000 ft.

6.17

1000 ft.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Fides primorum Christianorum ex Barnaba, Herma & Cle- mente Romano demonstrata.

De Barnaba.

PRÆEXISTENTIAM Filii ante Matrem suam cre-
didiſſe Barnabam, aliquot ex ejus Epistola
locis apertissimè probari posse existimat
D. Georgius Bullus in sua Defensione Fidei
Nicænæ, Sect. I. Cap. II. & primùm quidem ex
Cap. V. Pag. 20. edit. Oxon. ubi afferit Barnabas
verba ista *Faciamus hominem, Domino*, id est, Jesu
Christo, *fuisse dicta*. Sed in genere statim notan-
dum est, Barnabam ista Dei verba mystico tantum
sive Prophetico sensu ad Dominum nostrum Jesum
Christum applicare, quatenus Pater per Christum
hominem alios homines in creatione nova ad suam
imaginem perfectè facere decreverat. Clarissimè id
patet ex alio Barnabæ loco qui Cap. sequenti nimi-
rūm VI. legitur, ubi postquam dixit Deum nos re-
novavisse in remissione peccatorum aliamq; nos fi-
guram habere fecisse, probat id prædictissæ Scriptu-
ram his verbis *Faciamus hominem ad similitudinem*
nostram, &c. *Crescite & multiplicamini*. Et itatim
pergit: *Iterum vobis ostendam quomodo de nobis fecit*
secundam figuram in novissimis. Si hic secundam fi-
guram

guram seu creationem iterum ostendit, ergò in proximè antecedentibus, cum verba illa *Faciamus hominem, Crescite & multiplicamini*, citaret, eandem secundam creationem, in novissimis temporibus perficiendam ostendebat. Hinc mox addit : *Eccè igitur nos denuò formati sumus.* Postea istud dominium, quod Deus homini recens creato dedit, Prophetiam fuisse mysticam de futuro domino Christi anorum super omnia, ita afferit : *Jam verò prædixit superius : Crescent & præsint piscibus.* *Quis est qui possit modo esse super bestias aut super aves, aut super pisces ? Sentire debetis, quia superesse potestatis est, ut quis imperans Dominus sit.* *Si igitur id non contingat nunc, nobis tamen dixit.* *Quando ? Cum & ipsi adeò perfecti redditi fuerimus ut hæredes fiamus Testamenti Domini.* Si verba hæc *Crescite & dominamini, &c.* recens creato homini dicta, afferit Barnabas fuisse *prædictionem*, & *nobis esse dicta*, id est, Christianis ; Ergò & in illis verbis *Faciamus hominem*, quæ creationi novæ aptat, per illum *hominem*, ex mente Barnabæ, intelligendi sumus *nos*, id est, populus Christianus ; Ergò & illa verba *Faciamus hominem*, prædictio sunt sive prophetia mystica, de populo novo faciendo. Cum verò per Dominum Jesum iste novus populus Christianus creari & ad similitudinem Dei perfectam fieri debuerit, patet etiam hæc verba *Faciamus hominem*, mysticè & propheticè de novâ creatione sumpta, Domino nostro Jesu Christo esse dicta, sed mysticè & propheticè tantùm. Unde nullo modo sequitur ipsum Dominum nostrum, Filium Dei, tunc fuisse præsentem aut existentem cum hæc verba Deus Pater ipsi sive de ipso non nisi mysticè & propheticè loqueretur.

Ut tamen veritas magis patet, & Barnabas quantum pote illustretur, videamus quomodo nos Bul-

Ius urgeat : “ Jam Auctor ille, inquit, non longè ab
 “ initio Epistolæ, juxta veterem translationem La-
 “ tinam (nam Græca ibi desiderantur) de serva-
 “ tore nostro sic loquitur, cap. 4. *Et ad hoc sus-
 “ tinxit Dominus pati pro anima nostra, cum sit orbis
 “ terrarum Dominus, cui dixit die (fortè legendum
 “ Deus) ante constitutionem seculi, faciamus hominem
 “ ad imaginem & similitudinem nostram.* Dolendum
 sanè est hanc Epistolam non pervenisse ad nos inte-
 gram. Alicubi Græca, alicubi Latina desunt ; &
 ubi Græca & Latina simul habemus, differt tamen
 in multis Græcus textus à suo Latino interprete.
 Undè nemo mirari deberet etiamsi nunc in istâ Epis-
 tolâ nobis quam maximè contraria legerentur, quia
 certum est interpolatam esse ut statim videbi-
 mus, & quidem ab iis qui nobis contraria sentie-
 bant. Et tamen vel ex his nebulis emicabit splen-
 dor veritatis & apparebit doctrinæ Apostolicæ tes-
 tis. Quod verò bene notandum, multo melior
 esse videbitur lectio veteris Interpretis, ubi est in-
 teger, quam Græci textū qualis nunc exstat. Bul-
 lus hic pro die legendum conjicit *Dens* ; ego verò
 si quid mutandum esset, legerem potius : *cui dixit
 die ante consummationem* (non verò *constitutionem*)
seculi. Manifestum enim est Deum hæc dixisse die
 sexto, qui præcedebat consummationem seculi, die
 septimo factam. Sic enim ipse Barnabas, Cap.XV.
Et fecit Deus diebus sex opera manuum suarum, &
consummaravit die septimo, & requievit in illo die. Con-
 stitutio verò seculi, id est creatio (nam οὐτοῦ
 vertit modò dicto Capite *Constitutionem*) jam quin-
 que diebus facta erat, antequam Deus ista diceret.
 Et tamen hic interpretem ægrè concederem esse
 corrigendum. Quid enim si per οὐτοῦ aut χρι-
 στὸν, eandem consummationem, aut aliud quid

mysticum intellexit ipse Barnabas ?

Sed objicit Bullus : Nisi vocem *Denuo* in locum die posuerimus, quis ergò ex mente Barnabæ ista Domino dixisse censendus erit ? Respondeo, *Scriptura*. Sic enim habet superius, Cap. IV. p. 16. *Dicit enim Scriptura* : *Væ illis qui sibi solis intelligunt.* Cap. V. pag. 20. *Dicit autem sic*, nempè eadem *Scriptura* : *Vulneratus est propter iniquitates nostras.* Deinde, *Dicit autem*, eadem scil. *Scriptura* : *Non in justè tenduntur retia avibus.* Et statim, *cui dixit die antè constitutionem seculi*, profectò eadem *Scriptura*. Nam postquam Cap. IV. scripsiferat : *Dicit enim Scriptura, Væ illis, &c.* neminem alium postea dicentem introduxit, ad quem hæc verba *cui dixit referri* possent. Ergò si antecedentia rectè perpendimus, & Barnabam cum Barnaba conserimus, videmus *Scripturam* dixisse ista verba *Faciamus hominem*, Domino, id est Filio Dei, *die ante constitutionem seu consummationem seculi*, id est in descriptione diei sextæ. Deus itaq; hæc Filio suo per *Scripturam* dixit. Ergò satis etiam exinde apparet, Barnabam hic de Filio quodam antè omnia secula & antè sacram *Scripturam* genito vel creato ne cogitasse quidem, sed de Filio Dei, homine Christo Jesu, cui Deus ista & multæ alia per *Scripturam* locutus est ; propter quem præcipue ista conscribi voluit, ut ille sensu mystico scripturæ perspecto, videns Dei Patris sui consilium sive decretum ac propositum de homine ad similitudinem Dei perfectè faciendo, debere in se impleri & sui operâ plenè ad effectum perduci, eo magis ad opus tam excellens & utile cum Patre peragendum, incitaretur. Quemadmodum Luc. xviii. 31. quæ de illo per Prophetas prædicta erant, in quibusdam exemplaribus *Filio hominis* scripta fuisse dicuntur, i. e. in usum & incitamentum Filii hominis,

minis, ut videns antegressas de se Prophetias, illis convenienter certaret illud bonum certamen. Ita ipsum Barnabam infra, Cap. XII. pag. 79. ubi nunc legimus πάντα ὁ παῖς τὸ φάνεροι οὐτὶ τὰς υἱὸς αὐτὸς Ἰησοῦς, explicat vetus interpres: *Omnia Pater ostendit Filio suo Iesu.* Dices fortassis, deesse hic in interprete voculam *de*. Ego verò potius dico in Græco quidem fuisse τῷ υἱῷ, sed Orthodoxus aliquis benè videbat hæc nullo modo cum sua sententia consistere posse, ut Deus Pater Filio suo Iesu, qualis & quis Jesus futurus esset per typos (de quibus ibi agitur) ostendere dicatur, mutavit ergo τῷ υἱῷ in τῷ τὰς υἱὸς. Ipsa autem vera lectio Barnabæ rectè ab interprete veteri repræsentatur. Prout etiam Lucam non aliter quam τῷ υἱῷ τὰς αὐθικὰς scripsisse putò. Hinc ea quæ de Christo homine sunt prædicta per Prophetas, vocantur mandata à Patre illi data, quia nempè Christus Filius Dei prophetiis de se factis impellebatur ad eas implendas, tanquam expressis à Patre mandatis. Exstat insignis ea de re locus in Barnaba, cap. XIV. *Scriptum est enim quomodo illi Pater mandaverit, ut liberaret nos à tenebris, & pararet sibi populum sanctum.* Dicit ergo Propheta: *Ego Dominus Deus tuus, vocavi te in equitate, & tenebo manum tuam, & fortem te faciam, &c. ut aperias oculos cæcorum.* Sic ergo & ista verba Patris *Faciamus hominem*, quatenus sunt prophetia de populo novo & sancto per Christum parando, quia pronunciata & scripta sunt, ut Filium ad novam creationem peragendam incitarent, Filio sunt dicta seu mandata, etiamsi ipse Filius tunc nondum existeret.

Ut verò amplius appareat ipsam Scripturam hæc dixisse Domino seu Filio, secundum Barnabam; observandum est quod idem Barnabas, quando cap. VI. eadem verba eodem mystico sensu ad populum

pulum novum seu novam creationem applicat, Scripturam illa dicere expressè scribat. Postquam enim dixit, quod Deus nos recognovit & aliam nos figuram habere fecit, sic statim habet in editione Oxoniensi, vetus ejus interpres : *Nos enim dicit Scriptura, Faciamus hominem ad imag. & simil. nostram, &c.* Ubi probè observandum est vocem *nos* non in Nominativo sed Accusativo casu sumendam. q. d. Nos enim omnino dicit & intelligit Scriptura illis verbis *Faciamus hominem.* *Nos*, id est, populum novum profectò denotat per illum hominem faciendum. Ista ergò verba, *Nos enim dicit Scriptura*, perfectè illis Græcis respondent λέγει γένος καὶ γράφει ἡμῶν, dicit enim Scriptura de nobis ; (nisi forte putas veterem interpretem in suo Græco legisse ἡμᾶς γένος λέγει καὶ γράφει, Ποίησαμεν, &c.) Sed quid sibi volunt illa verba ὡς λέγει ταῦτα (sicut dicit Filio) in Græco Textu hodierno ? qui de verbo ad verbum redditus sic se habet totus : *Dicit enim Scriptura de nobis, sicut dicit Filio, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & dominantur bestiis terræ, & avibus cœli, & piscibus maris.* Et dixit Dominus videns bonam Figuram hominem, *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* *Hac ad Filium.* Iterum tibi ostendam quomodo, &c. Hic satis res ipsa docet illa verba sicut dicit Filio, in Græcum Textum à sciole aliquo esse injecta & planè superflua, quia ipse Barnabas statim, postquam illa verba, Crescite & multiplicamini, adduxisset, adjicit : *Hac ad Filium.* Quibus verbis *Hac ad Filium*, non tantum illa verba *Crescite & multiplicamini*, sed etiam illa *Faciamus hominem*, satis & aperte docet ad Filium pertinere, & per Filium implenda esse, & nemo de hoc dubitare poterat. Quid ergò necesse erat ibi dicere sicut dicit Filio ? Præsertim cum jam supe-

superiori Capite in loco à Bullo allegato expressè docuisset, hæc verba *Faciamus hominem*, Filio sive Domino dixisse Scripturam? Præterea cum vetus interpres rectè habeat, *Et Dominus videns bonam Figuram nostram, dixit Crescite, &c.* legimus nunc in Græco bonam Figuram hominem ἀνθρώπῳ aut ἀνθρώπῳ πρὸ ιμᾶν. Pessimè etiam hoc ut unusquisq; videt. Non enim Barnabas de creatione hominis simpliciter seu quā homo est, sed de creatione hominis Christiani, de nostra nova figura sive creatura agit. Sic ergò totus iste locus juxta veterem interpretem Latinum omnino legendus: *Nos enim, i. e. de nobis enim dicit Scriptura, Faciamus hominem ad imponem & similitudinem nostram, & supersit bestiis & avibus cœli & piscibus maris. Et Dominus vobis bonam figuram nostram, dixit: Crescite & multiplicamini & replete terram.* *Hec ad Filium.* Iterum vobis ostendam quomodo, &c. Atq; ita quemadmodum antea, ut evicimus, asseruit Scripturam Domino dixisse illa verba *Faciamus*, &c. sic etiam hoc Capite VI. asserit Scripturam ea de nobis dixisse; & quando subjicit: *Hec ad Filium*, non aliâ etiam hoc ratione suppleri debet, quam eâ; *Hec ad Filium* Scriptura dicit.

Verum quidem est, etiam ista verba *Hec ad Filium*, non apparere nunc in veteri interprete, sed ista sunt vitio librarii non interpretis omilla, ut diversa alia in aliis locis versionis hujus. Proindè meritò illa ex Græco textu reposuimus. Alioquin statuendum esset etiam ista verba τὰῦτα πέδος τὸν υὸν (*Hec ad Filium*) æquè ut priora, ab ipso interpolatore Barnabæ in Græcum textum esse intrusa. Quod certè interpolator iste, qui præexistentiæ Christi antè Mariam assertor fuisse infra probabitur, non fecisset. Quia voces istæ *Hec ad Filium*, post illas *Crescite & multiplicamini*, positæ, destruunt

unt evidentissimè illud argumentum præexistentiæ Christi quod ex superioribus verbis *Faciamus hominem* ad Filium applicatis, peti solet. Apertè enim hic asseritur verba ista *Crescite & multiplicamini* non minus ad Filium esse dicta atq; illa *Faciamus hominem*. Atqui nullus præexistentis Christi assertor dicet Deum Patrem cum Adamum & Ewam creasset, ad Filium conversum esse & ipsi dixisse : *Tu mi Fili Crescite & multiplicamini.* Ergò nec illa *Faciamus hominem* necesse erit ita intelligere ; ac si Pater creationem Adami & Evæ aggressurus, ad Filium versus dixisset *Ego & tu Fili* (Tertia persona tunc non erat domi) *faciamus hominem*, Adamum & Ewam. Non igitur interpolator ullus, sed Barnabas ipse verba illa *Hæc ad Filium post verba Crescite & multiplicamini & replete terram*, adjecit, ac eo ipso clarissimè nos iterum docuit, quo sensu etiam illa *Faciamus hominem* ad Filium dicta esse putaret. Nimirum verba illa *Crescite & multiplicamini*, designant hic, ipso contextu id demonstrante, benedictionem novæ creaturæ sub novo Fœdere. Fœdus vero illud & omnia ad illud pertinentia, cum ad Filium referantur & per eum omnia sub novo Fœdere fiant, rectè dicit, *hac ad Filium pertinere.* q. d. Hæc denotant eam benedictionem quam per Filium obtinemus. Ergò & illa, *Faciamus hominem*, non aliter ad Filium dicuntur & referuntur, quam quatenus per Filium sub Novo Fœdere homines ad similitudinem Dei plenius perfici debebant. Ergo ineptus erit qui exinde præexistentiam Filii ante Virginem Mariam probare conabitur ; imò ineptus erit qui non agnoscat Barnabam præexistentiæ Christi omnino contrariam fonsisse sententiam. Novam enim creationem verbis illis *Faciamus hominem*, mysticè sumptis indigitans, de ista novâ creatione novq;

voq; populo in illis agi, eâ solùm ratione Cap. V. probat, quia hæc verba Domino seu Filio fuerunt dicta. Deindè hoc VI. capite, postquam asseruit, de nobis, i. e. populo novo agere Scripturam dicentem illa verba *Faciamus hominem*; adjecit confirmationis ergò: *Hæc ad Filium*; quasi diceret, Hæc profectò novum populum & Ecclesiam Filii Dei Jesu Christi respiciunt. Nonnè vero ineptissimus fuisse mortalium, qui ista verba *Faciamus hominem*, ad novam pertinere creationem eo ipso demonstrare & confirmare vellet, quod ad Filium fuerint directa sive dicta, si etiam respectu Veteris creationis ad eum dicta fuisse crederet? Nonne insaniret ille, qui benedictiones novo Fœderi peculiares indigare & describere volens, diceret: hæc ad Filium pertinent, si etiam antiquum Fœdus per Filium esse sanctum, & omnia ad illud pertinentia per ipsum directa fuisse crederet?

Deindè in loco à Bullo producto, ubi Vetus interpres dicit: *cum sit Orbis terrarum Dominus*, ibi in Græco fuisse ὁ θεὸς τὸν γῆν καὶ τὸν, indè disceire possumus, quia Cap. VII. ubi Græca & Latina simul habemus, legimus apud interpretem *cum sit Dominus*, ubi Græcus Barnabas habet ὁ καὶ τὸν. At illa verba ὁ καὶ τὸν non tantum *cum sit Dominus*, sed etiam sensu id requirente, *cum esset Dominus*, denotare possunt. Hinc locum illum ita legendum & intelligendum censeo: *Et ad hoc* (nempe *ad hoc ut nos à via tenebrosa contineremus*, prout antecedentia indicant) *Dominus sustinuit pari pro anima nostra*, *cum esset Orbis terrarum Dominus*, *cui dixit Scriptura*, *dic ante constitutionem seu consummationem secuī: Fa-*
ciamus hominem ad imag. & simil. nostram. Duas nempe hic reddit rationes quæ Filium Dei, ut pro anima nostra pateretur, impulerunt: *Prima est,*
quod

quod esset Orbis terrarum Dominus, homo nimirum ille per nativitatem suam miraculosam in secundum Adamum, adeoq; alterum caput humani generis conditus & destinatus, ut toti universo perfectissimè dominaretur, quem ideò decebat pro suis subditis intereuntibus & peculio sibi destinato pati idq; redimere. Secunda ratio est, quod per ipsum in hominibus impleri debebat illud Dei propositum *Faciamus hominem ad imag.* & simil. nostram, quod sine passionibus ejus fieri non poterat, imò ex ejus mortis somno sopiti latere seu costâ, nova Eva id est Ecclesia facienda erat, ideò passus est, quia hæc verba sibi dicta putavit. Quâ de causâ paulò post asserit Barnabas, quod Christus, quia Prophetæ in ipsum prophetaverunt, sustinuerit *novum sibi populum parans* sive faciens, illum nempe populum, qui secundum ista verba mysticè intellecta, in Christo ad similitudinem & imag. Dei perfectè faciendus erat. Ut promissum parentibus redderet, nempe Dei Patris promissum, (conf. Rom. XV. 8.) Quod promissum etiam his ipsis verbis *Faciamus hominem*, mysticè & propheticè sumptis, continebatur.

Non benè igitur in editione Oxoniensi, qui hæc verba Latina, *cum sit Orbis terrarum Dominus*, Græcè interpretatus est, expressit mentem Barnabæ, quando illa reddidit: Καὶ πρεξ ὅλης τὸ γῆς κύριος, πρὸς ἐν καὶ ἔπειν. Non enim id vult Barnabas, Christum quamvis Orbis terrarum Dominus esset, passum esse, sed potius, propterea passum esse, quia erat Orbis terrarum Dominus. Ita ergo vertere debuerat: ὁν ὅλης τὸ γῆς κύριος, πρὸς ἐν ἔπειν. Sic & infra, Cap. VII. εἰ ἐν ὁ τὸς τῷ θεῷ, ὁν κύριος καὶ μέλλων καίνειν λαντάς καὶ νεκράς, ἔπειν, &c. verti debet. Si ergo ille Filius Dei, cum esset Dominus & iudicaturus esset vivos & mortuos, passus est, ut plaga illius

illius vivificaret nos, credamus quod ille Filius Dei non poterat pati nisi propter nos. Quasi dicat, Id ipsum quod qui passus est, Filius erat Dei, καὶ ἐγὼν οὐ ita dictus, extraordinario nempe modo & virtute Dei conceptus, adeoq; morti ex primo Adamo hæreditarie sui ipsius respectu non subjectus, sed potius secundus Adamus ad immortalitatem peculiari modo conditus, omnium universalis Dominus & caput; docere nos potest, eum non nisi propter nos pati atq; mcri potuisse, ut nempe nos suos subditos & sibi perfectè subjiciendos ex æterna morte, plagâ suâ, liberaret. Argumentum ni fallor egregium & ipso Apostolo Barnaba dignum.

Sed si concederemus tandem, non *die* sed *Dens* legendum esse, imò etiam Cap. VI. omnino ita legi debere: *Dicit enim Scriptura de nobis sicut dicit Filiō, nempe Deus Pater: Faciamus hominem, &c.* quid inde Bullus lucratus est? Num inde sequetur Filium tunc propriè & verè extitisse cum ista Deus diceret? Non certè. Nam etiam *nobis*, id est, Christianis Deum dixisse afferit: *Crescite & multiplicamini & dominamini bestiis*, in fine Capitis VI. Quis verò putabit Barnabam credidisse Christianos, cum ista Deus ipsis diceret, præsentes & existentes fuissè? *Nobis* itaq; idem prorsus significat, ac si diceret *de nobis*, vel, *nos futuros respiciens*. Sic, *cui dixit Deus*, sive *ad quem dixit*, πρὸς ὃν ἔπειται, nihil aliud denotat quam, *de quo dixit*, sive *quem in mente habens & cogitans dixit*. Confer i. Cap. Epistolæ ad Hebr. ubi hoc loquendi genus eodem sensu aliquoties habes. Totus ergo locus, *Cui dixit Deus Faciamus, &c.* nihil aliud significat, quam si diceret: *Quem Deus futurum respiciens & in mente habens dixit verba illa Faciamus hominem, illis enim mystico sensu sumptis decernebat hominem sibi perfectè similem*

similem facere per eum (nempe Filium). Frequens est talis modus loquendi apud Barnabam. Cap. III. pag. 11. Dicit ergò de his iterum ad illos : *Ut quid mihi jejunatis, &c. non tale jejunium elegi.* Ad nos autem sic dicit : *Cum jejunaveris solve omnem nodum iniquitiae, &c.* Ipsa oppositio manifestum facit, per illos, Judæos ; per nos verò, Christianos indigitari. Illa Judæis Christum rejicientibus, hæc verò nobis Christianis locutus est Deus. Per nos enim intelligit *populum in simplicitate crediturum*, ut ipse se explicat Barnabas, pag. 12. Ast nondum existebat tunc in rerum natura ille populus in simplicitate crediturus. Nihil ergò aliud vult, quàm illa ad Judæos infideles, hæc ad nos Christianos futurum Dei populum pertinuisse, & in nobis nunc impleri. Sic & verbis illis *cui dixit Deus Faciamus hominem*, significat hæc ad Christum Filium Dei futurum pertinuisse, & in ipso nunc impleri. Item Cap. V. pag. 20. *Scriptum est de illo (Domino) quædam ad populum Judeorum, quædam ad nos*, i. e. quædam à Judæis, quædam à nobis perficienda. Quædam ad Judæos, quædam ad nos pertinentia. Cap. II. pag. 8. Dicit Dominus iterum ad illos : *Nunquid ego præcepi parentibus vestris, &c. ut offerrent mihi hostias, &c.* Intelligere ergò debemus, &c. consilium benignitatis Patris nostri : quia nobis dicit, volens nos similiter errantes querere, &c. Nobis enim dicit : *Sacrificium Deo cor contribulatum, &c.* Non aliâ mente Nobis ista dicta esse asserit Barnabas, quàm quod verba Prophetæ : *Sacrificium Deo cor contribulatum, in nobis*, i. e. Christianis erant implenda, & non Judæi infideles legalium ceremoniarum adhuc tenaces, sed nos tale sacrificium Deo allaturi essemus. Isti modi loquendi cum præcedant apud Barnabam, & postea sequatur locus à Bullo laudatus *cui dixit* seu ad quem dixit

dixit (Deus) ante constitutionem seculi, *Faciamus, &c.*
 satis jam docuit Barnabas lectorem benevolum &
 attentum, quo sensu hæc ad Filium vel Filio dicta
 putavit, nimirūm *de Filio*, vel *in Filio implenda* hæc
 prædicta fuisse. Si enim his verbis præexistentiam
 Filii ante Matrem docere voluisset, non fuisset usus
 ejusmodi loquendi genere quo probari possent ex
 ejus Epistola etiam Christiani ante matres suas præ-
 existisse. Nam eodem modo illis etiam seu ad il-
 los Deum per Davidem aliosq; Prophetas locutum
 esse contendit Barnabas. Reperiuntur vero & ali-
 bi in ejus Epistola tales loquendi modi.

Deniq; cum illa verba Patris *Faciamus hominem*, si
 ad Filium in specie dirigantur, nihil aliud denotare
 possint nisi *Ego Pater & Tu Fili faciamus ad imag. &*
simil. meam & tuam; Qui ergo factum est quod Barnabas
 bis hæc verba *Faciamus hominem* citans, ad
 minimum bis asserat Patrem ea dixisse Filio, & ne
 semel quidem Spiritui Sancto ? Si hominem facere
 opus est soli *Filio* proprium & peculiare, non ergo
 Pater debebat dicere, *Ego & tu Fili faciamus*, sed
 in singulari: *Tu Fili fac hominem*. Si non est pe-
 culiare Filio, quare ergo Pater seipsum & Filium
 solum ea de re alloquitur secundūm Barnabam ?
 Difficultas ista manet seu veterem seu novum homi-
 nem intelligas. Nam & in novo homine sive novâ
 creatione Spiritus S. partem imò præcipuam habere
 debebat. En insigne argumentum ! Barnabam non
 credidisse Spiritum S. esse tertiam Deitatis persô-
 nam, imò ne personam quidem. Sed jam de hoc
 contra Bullum satis imò plus satis.

Hoc insuper benè notandum est, quod ipse quoq;
 Paulus Apostolus ipsam illam quam Barnabas sequitur
 mysticam explicationem apertè satis probet, quando
 partem Historiæ Adami & Evæ, mystico sensu de
 Christo

Christo & Ecclesia intelligendam esse docet, ad Eph. V. Si enim pars illius Historiae ad Christum & Ecclesiam referri debet, cur non & tota Historia antecedens, cum nihil alioquin obstat? Proinde etiam Paulus haec verba *Faciamus hominem*, mystice de novo Populo intellexit. Sed dices: Si Paulus historiam Adami & Evae, de Christo & Ecclesia mystice intelligit, tunc profecto per illa verba, non Ecclesiam tantum sed etiam ipsum Christum intellexit. Nam cum executio istorum verborum exponitur, dicit Scriptura, *marem & fæminam creavit eos*, nempe Adamum & Eevam, id est, mystico sensu, *Filiū & Ecclesiam*. Respondeo, sic proculdubio Paulus ista intellexit, qui expresse alibi dicit, misit Deus *Filiū* suum *fælū* ex muliere. Sic etiam ipse Barnabas hunc locum Geneeos considerabat. Quod autem per illum hominem faciendum ad imaginem Dei, in sua Epistola, ut satis vidimus, tantum populum novum seu Ecclesiam designaverit, inde factum est, quia de ipso Filio ad imaginem Dei faciendo, expresse agere non erat ipsius institutum. Hoc vero, salvo illo sensu mystico pleniore, quo per illum hominem faciendum, non tantum Ecclesia, sed etiam ejus sponsus, Dei Filius, intelligitur, omnino fieri poterat. Quemadmodum enim in sensu literali, etiamsi verum sit quod Deus his verbis *Faciamus hominem*, non solum Eevam sed etiam Adamum & quidem præcipue designaverit, possum tamen datâ occasione hoc tantum in specie asserere, nempe, Deum dicentem *Faciamus hominem* statuisse Eevam ex Adami dormientis costâ ad imaginem sui ædificare; verus enim est iste sensus etiamsi non plenus; sic quoq; secundum mysticam explicationem, etiamsi benè meminisset Barnabas verbis illis utrumq; tam Filium Dei quam e-
jus

lus Evas seu Ecclesiam faciendam includi, potuit tamen, argumento quod tractat ita secumferrante, hoc tantum urgere, quod Deus Pater his verbis decreverit populum novum ex Filio suo mortuo, sive morte Filii interveniente, sibi facere similem. Hoc solum tractat Cap. V. imò ex occasione passionum quas *populo novo parando* Dominus sustinere debebat, verba illa Patris *Faciamus hominem*, de ipso dicta esse affirmat. Capite autem VI. cum eadem verba *Faciamus*, &c. *Crescite & multiplicamini* ad Filium pertinere asserit, neq; mortis aut passionum ejus meminit; tantummodo in genere innuit, nos vi illorum verborum per Christum novam fieri figuram seu creationem, quibus dominium perfectum super omnia tandem aliquando conferri debeat.

Alibi tamen Barnabas Filium Dei fuisse factum si ve paratum apertè fatetur, Cap. scil. XIV. En ipsa verba : *Et iterum Propheta dicit, Ecce posui te in lucem nationum, ut sit sanctitas tua usq; ad novissimum terrae, sicut dicit Dominus qui liberavit te Deus.* Qui (nempè Filius Dei qui apparuit ut per illum hæreditatem Testamenti accipiamus) in hoc paratus est eis τέτοιοι μάρτυρες, ἵνα οὐτός φανεῖ, &c. ut apparitione suā præcordia nostra qua jam absumpia erant à morte & tradita iniquitati, liberaret à tenebris. Antea vidimus Filium, quia vi horum Verborum Patris *Faciamus hominem*, novus per illum populus faciendus erat, sustinuisse parantem sibi novum populum, id est, facientem, (ἢ λαὸν ἢ χριστὸν ἐτομάσσων) & hoc ipso Cap. XIV. statim dicit Barnabas, Patrem ipsi mandasse, ut pararet sibi populum sanctum ἐτομάσσοντα εαυτῷ λαὸν ἄγαν ; Hic verò videmus e:iam ipsum Filium qui apparere, qui sibi populum parare aut facere debebat, paratum & factum esse priùs. Factus enim Filius fecit, paratus paravit sibi popu-

lum. Hæc Pauli, hæc Barnabæ orthodoxa Fides. Distinctio verò illa, *non secundum divinam sed humanaam naturam*, lepidissima, cuius beneficio quilibet ex quolibet fieri potest, nondum tunc erat nata. Neq; ei similis in Barnaba uspiam occurrit, nullo modo ab ipso negligenda, cum tot haberet eā utendi occasiones, si Filium Dei ante Jesum ex Maria natum docere voluisse.

Alterum Bulli argumentum quo probat Barnabam credidisse præexistentiam Christi, hoc est : 'Et paulò post Solem dicit opus manuum Filii Dei. Locus illustris est in eodem capite. Τότε ἐφανέρωσεν ἡαυτὸν υὸν Θεόν ἔνοι. Εἰ γὰρ μὴ ἦλθεν ἐν σαρκὶ, πῶς ἂν ἐσώθησεν ἀνθρώποι οἱ βλέποντες αὐτὸν ; ὅπις τὸ μέλλοντα μὴ ἔνοι ἥλιον, ἔργων χειρῶν αὐτῷ ὑπάρχοντα, βλέποντες δὲ ιχύσιν εἰς αὐτὸν αὐτῷ ἀνθεψθαι μήσαι ; i.e. Tunc ostendit se esse Filium Dei. Si enim non venisset in carne, quomodo homines ipsum videntes salvi esse possent ? Cum videntes Solem, qui aliquando esse desierit, & est opus manuum ejus, non possint radios ejus diutius intueri. Sic quidem ex Græco Textu qualis nunc exstat pessimè corrupto vertit novus interpres Bullus. Vetus autem interpres Latinus, in suo Græco exemplari non legebat αὐτῷ sed Θεόν, & totum locum Barnabæ sic repræsentat mutilus alioquin & ipse : Tunc ostendit se esse Filium Dei. Si enim non venisset in carne, quomodo possent homines sanari ? Cum respicientes Solem qui est opus manus Dei, non possint radios ejus diutius intueri. Non ergò statuit Solem opus esse Filii sed Dei, per quem in tota Epistola ubiq; Patrem solum designat. Præterea satis jam evicimus, verba illa Faciamus hominem, quatenus veterem creationem denotant, ad Filium ex mente Barnabæ non pertinere ; ergò nec credebat Barnabas Filium veteris creature,

aturæ, ad quam Sol pertinet, esse Conditorem.

Sed dices, Quis verò sensus erit totius istius loci, si Sol opus Dei Patris non Filii dicatur? Re. Cum Barnabas secundum Veterem interpretem dicit: *Si enim non venisset in carne, quomodo possent homines sanari?* videmus hic omissum esse id quod Græcis verbis βλέποντες ἀυτὸν videntes eum respondere debet. Qualium omissionum non Interpretis sed descriptoris negligentia factarum, etiam alibi in hâc latina versione occurrentium, jam habuimus exemplum. Sed quoniam interpres in suo Græco Codice legebat *opus manus Dei*, ubi nunc in Græco legimus *opus manuum ejus*; jam res ipsa docet eum in altero quoq; loco non legisse βλέποντες ἀυτὸν videntes eum, sed βλέποντες Θεὸν, videntes seu respicientes Deum. Sic ergò iste locus interpretis se habebat integer: *Si enim non venisset in carne, quomodo possent homines sanari Deum respicientes?* Cum respicientes Solem qui est opus manus Dei, non possint radios ejus diutius intueri. Evidens est occasio omissionis istarum vocum. Quia enim *Deum respicientes* & *Cum respicientes*, simillimæ sunt voces & juxta se erant positæ, quis dubitabit à negligente vel festinante librario priores facillimè potuisse omitti, imò quis dubitabit ita esse factum? Jam verò si per *Deum* intelligemus Deum Patrem, ut omnino debemus, sensus erit pulcherrimus & facillimus: Si ille Filius Dei qui venturus erat ad homines, in quo ipse Deus Pater singulari modo habitare & videri & agnosci, per eum & in illo loqui ac operari debebat, non venisset in carne ad alias carnes, ad homines sive in mundum (vide Samuelis Przypcovii Cogit. in 1 Epist. Joh.) adeóq; si non venisset verus nobisq; similis existens homo, quomodo possent homines salvari ipsum Deum Patrem mortalibus oculis aspicientes?

Quorum enim oculi ne Solem quidem qui tantum est Dei creatura, ferre possunt, quomodo ipsius Dei Creatoris majestatem claritatemq; sustinere potuissent? Omnino ergo ille Filius Dei caro esse debuit, & in mundum seu ad homines cum doctrina sua in carne venit, ut ipsum Deum Patrem in ipso & per ipsum agnosceremus & veluti manibus nostris palparemus.

Vide verò antiquos Præexistentiæ Christi afferentes, quam bonâ conscientiâ cum Apostolicis Scriptoribus egerint! In Græco textu pro *videntes Deum*, posuerunt *videntes eum*, nempe Dei Filium, ut hac ratione persuaderent, aliam præterea Filio Dei fuisse naturam, secundum quam venire alioquin & apparere potuisset, etiamsi in carne non venisset. Deinde *pro opus manuum Dei* scripserunt *opus manuum ejus*, nempe Filii, ut Solis esse Conditorem, apertissimè demonstrare possent, & nemo contra Apostolum tam insignem os aperire auderet. In illo verò quem supra explicavimus loco, ut fucum facerent Lectori præfertim simpliciori, ubi Barnabas habebat: *Et Dominus videns bonam Figuram nostram dixit Crescite*, scripserunt, *videns bonam Figuram hominum* (quod postea mutatum videtur in *hominem*) ne scilicet facile appareret de novâ tantum hic agi creatione, illi autem verum Barnabæ sensum in dubium vocare possent. Cum autem in proximè antecedentibus apertissimè de nova creatione ageret dicens, *De nobis enim dicit Scriptura, Faciamus hominem*, i. e. de nobis Christianis (alioquin res ipsa testatur, non de avibus neq; de piscibus, sed de hominibus agi; nec ullo modo opus erat monere quod hæc de nobis loquatur Scriptura, si de creatione hominis quâ homo est ista allegaret Barnabas) ibi addiderunt voces *sicut dicit Filio*, scil. Deus Pater,

Pater, ut nempe verba ista Barnabæ hac ratione ad veterem creaturam detorquerentur. Et quanquam manente etiam hac depravatione, verus Barnabæ sensus satis, ut evicimus, appareat ; Quotusquisq; tamen est qui ad talia attendit. Simul atq; aliquis videt, verba ista *Faciamus hominem* ab ipso Patre dicta esse *Filio*, statim in ejus mente, ex altè radicato præjudicio, veteris creationis excitatur idea. Effecerunt itaq; utroq; loco corrupto homines religiosissimi ut Barnabas Præexistentiæ Patronus ab omnibus vulgo credatur. Sed nihil tam occultè & callidè fieri potest quod non aliquando dies revelare possit. Casu vero fortuito ejusmodi depravationes fieri non potuerunt.

Videamus num fortius & felicius sit *tertium* Bulli argumentum. Deniq; cap.9. hæc de Servatore nostro habet : ἔκεις οὐ εἰ τὰτῷ τῷ δόξῃ τῇ ινοῖ
& ὅπι εἰ αὐτῷ πολὺα οὐ εἰς αὐτὸν. *Habes* & in hoc
& gloriā *Jesu*, quod per ipsum & propter ipsum omnia.
Verba hæc in edit. Oxon. exstant cap. XII. ab Oxoniensi editore sic redditā : *quod in ipso sint omnia & in ipsum*. Agit enim Barnabas de typis in Christo impletis & in ipsum olim directis. Ita vero solet & alias loqui. Pag. 55. cum in circumcisione Abrahami ejusq; familiæ typum Christi invenisset, dicit : *Habes (in duabus literis) Jesum*. Pag. 63. postquam præcepta de cibis vetitis & animalibus immundis ad Spiritualia Evangelii ratione mysticâ applicasset, subdit : *Habes consummatim de escis*. Pag. 75. postquam Prophetiam quandam de ligno stillante produxisset, dicit, *Habes iterum de cruce & de eo qui crucifigendus erat*. Sic quoq; hic, cum jam varios antea enumerasset typos & ad Christum applicuisse, ultimo autem loco de figura Serpentis in crucem à Mose sublati egisset, addit : *Habes eti-*

*am in hoc gloriam Jesu, quoniam in ipso omnia & in ipsum omnia: Quasi diceret: quemadmodum in præcedentibus sic etiam in hoc typo crucifixi serpentis, vides gloriam Jesu, quoniam omnes ejusmodi typi & Prophetiae in ipso impletæ & in ipsum vel propter ipsum institutæ sunt. Sed Orthodoxi nostri nondum didicerunt vocem *omnia* ad subjectam materiam restringere. Obvia quæq; ad probandum dogma suum rapiunt, & obtorto collo trahunt.*

Postquam præexistentiam Christi egregiè se probasse putavit Bullus, etiam divinitatem ejus Nicænam vel ex eo jam probari dicit, Sect. II. Cap. II. quod Christus à Barnaba orbis terrarum Dominus vocetur, quod omnia pér ipsum & in ipsum esse dicantur. Verum ad talia nihil opus est respondere. Paulò fortior enim instat & ait: ‘Quibus addas il-
 ‘lustrem locum in ejusdem Epistolæ cap. 5. ubi
 ‘docet Dominum qui omnia præsciverit, ideo dix-
 ‘isse se populo suo cor lapideum ablaturum, ipsisq;
 ‘cor novum & carneum inditurum ὅπις ἐμελλεν ἐν
 ‘στροφῇ φανερόθεαται καὶ ἐν ἡμῖν χατομέν, i. e. quoniam
 ‘ipse in carne apparitus esset & in nobis habitatus.
 ‘Templum enim est sanctum Domino, Fratres mei,
 ‘cordis nostri domicilium. Ubi de Domino, qui in
 ‘carne sive natura humana se manifestavit, hoc est,
 ‘de Filio Dei disertè loquitur, eumq; Dominum in
 ‘cordibus sanctorum, tanquam in Templo Deo
 ‘consecratis, habitare docet. Quæ verba tam
 ‘clarè exprimunt Divinam Filii Majestatem atq;
 ‘omnipræsentiam, ut nostrâ explicatione non in-
 ‘digeant. Et plura alia ejus generis in eadem E-
 ‘pistola passim legas. Hæc Bullus. Barnabas vero
 tali sensu loquitur, cap. VI. edit. Oxon. *Dicit Domi-*
nus (id est, Deus Pater, ille qui dixerat Crescite
 &

& multiplicamini, ut in proximè præcedentibus habes) *Ecce facio novissima tanquam priora.* Propter hoc ergò prædicavit Prophetæ: *Intrate in terram, quæ trahit lac & mel, & dominamini ejus.* Ecce igitur nos denuò formati sumus, quemadmodum rursus in alio Prophetæ dicit (nempè idem ille Dominus, Deus Pater) *Ecce, inquit, Dominus, auferam ab eis, hoc est ab eis quos Spiritus Domini prævidebat* (Spiritus Dei Patris prævidebat, non vero Filius Dei qui tunc nondum existebat, ideoq; nihil tunc prævidere poterat) *corda lapidea & immutam illis corda carnæ,* nempè ut ipsis sim in sanctuarium (quod ibi Prophetæ Ezechiel XI. 12. innuit) & illi me intra animi penetrale recipient ac colant, adeoq; ut cor eorum carneum mihi sit in templum; *quia in carne apparitus erat (nimis Christus) & in nobis habitatus,* & ex nobis Templum ac Sanctuarium Deo Patri facturus, per ipsam suam in carne apparitionem & in nobis habitationem. *Templum enim Domini (Dei Patris) inhabitatio cordis nostri est.* Dicit enim iterum nempe Spiritus Domini, cuius modo mentio erat (rectè enim abest in Latino vox *Dominus*, unde apparet eam non extitisse in Veteri Græco exemplari) dicit inquam ex persona Filii futuri: *Quomodo apparebo Domino Deo meo, scilicet Patri meo cœlesti, & magnificabor?* dicit: *Confitebor in Ecclesia, scil. in Templo illo tuo carneo, in medio Fratrum meorum, qui sunt Templum tuum, & decantabo tibi in Ecclesia Sanctorum.* Ex hoc ultimo loco qui etiam Hebr.II. Christo aptatur, apparet Barnabam statuere quod Christus in nobis, in Ecclesia, habitet, & Deum Patrem in Templo isto adoret ac laudet, & ita per hanc inhabitationem suam in nobis, Templum Deo Patri ex nobis efficiat. Rectè igitur, cum Christum in carne apparaturum

turum & in nobis habitaturum fuisse dixisset, subje-
cit: *Tenplum enim Domini, id est Patris, sumus,*
quia nempè Christus tanquam Dei Patris summus
Sacerdos, qui in carne apparitus erat, in Eccle-
sia habitat, & in illa verum cultum Dei Patris in-
stituit ac peragit, adeoq; nos in Templum Dei Pa-
tris convertit, qui antea, ut idem Barnabas infra
Cap. XVI. plenius materiam istam de Templo Dei
pertractans, scribit, *pleni eramus adorationibus idolo-
rum, & cor nostrum erat domus demoniorum, propte-
rea quod faceremus qua Deo essent contraria,* ubi nos
Templum non Filii sed ipsius Dei vocat. Prout &
Cap. IV. dixerat, *simus spirituales; simus Templum
consummatum Deo.* Optimè ipsi cum aliis Apostolis
convenit. Afferunt enim illi quoq; Christum in
nobis per fidem habitare, nunquam tamen nos
Templum Christi sed Dei Patris vel Spiritū ejus
Sancti vocant. Nam licet uterque, & Deus qui co-
litur & Sacerdos per quem Deus colitur, in Tem-
plo habitent, non dicitur tamen Templum Sacer-
dotis sed Dei. Hic ni fallor est sensus obscurioris
istius loci quem allegavit Bullus. Ubi more & a-
lias sibi solito Barnabas clarè se non explicans, non-
nulla ex ipsâ lectione Prophetarum per se patentia
subintelligit & tacitè supponit, quod & aliis Apo-
stolis in usu est. Unde profectò nullâ ratione pro-
babit Bullus Christum tempore Prophetarum exsti-
tisse atq; ista tunc temporis præscivisse, adeoque
Christum fuisse illum Deum qui per Prophetas corda
carnea sibi Templa futura prædixerit. Satis enim
apparet verba illa Prophetarum, ipsi Deo Patri vel
ejus Spiritui non Filio adscribi.

Similis locus exstat, Cap. XI. quem postea Bullus
de Herma agens allegat: *τέστο λέγει τὸ σκέυεν τὸ
τνεύματόν αὐτῷ ο δοξάσει,* & pro more suo sic
inter-

interpretatur: *Hoc loquitur de vase Spiritus sui* (id est Divinitatis suæ) *quod glorificaturus esset*, nempe Filius Dei. Atqui hæc non Filius Dei sed Propheta de illo loquitur, modo observetur Veterem Interpretēm non δοξάσαι sed δοξάζει legisse, quia non habet magnificatus esset, sed magnificat. Totus itaq; locus ita intelligendus: *Iterum alias Propheta dicit: Et erit terra Jacob laudabilis super omnem terram.* *Hoc dicit* (Propheta) *de vase Spiritus illius* (nempe Filii Dei, id est de corpore seu carne Filii Dei ex terra factâ, in qua Spiritus illius, id est Spiritus ejus humanus, qui ex terrâ non est, habitaturus erat) *quod magnificat*, nempe Propheta, quando nempe dicit, *Terram illam laudabilem fore super omnem terram*; scil. propter illas passiones quas Filius Dei omni terræ proficuas in carne suâ terreâ toleraturus esset. Præterea Vetus interpres in suo Græco exemplari, nil nisi hoc & quidem rectius legisse videtur: Καὶ ἔσαι ἡ γῆ τοῦ Ἰακὼβ ἐπαντίμην παρὰ πᾶσαν τὸν γῆν. Τὸν γῆν, τὸ σκέυον τοῦ πνεύματος ἀντέ, δοξάζει. Sic concisè etiam supra habebat: *Nos enim dicit scripture, Faciamus hominem, &c.* Sic infra, Cap.XV. *Sabbathum dicit initium constitutionis.* Id est, quando hæc loquitur habet in mente initium constitutionis, in quo Sabbathum hoc futurum, & requies futura populo Dei mysticè constituta est, cum Deus cessaret ab operibus creationis & illam diem sanctificaret.

Verum quidem est quod alibi in hac Epistola Barnabas introducat Prophetas tanquam ipso Filio dictante loquentes; non tamen in modò explicatis locis, ut eorum circumstantiæ probant. Illa vero quod attinet loca, verba Prophetarum Filio nondum existenti adscribit per Prosopopœiam. Quod clarissimè patet ex initio sexti Capitis. Postquam enim

enim in fine præcedentis ex Prophetis probasset Filium in ligno debuisse pati ex voluntate Patris, quam aliquot Prophetiis declarat, subjicit : *Cum autem fecit (Filius) Dei præceptum, præceptum scilicet mortis sustinendæ, quid dicit? Quis est qui contradicit, resistat mibi, quis equalis fuerus est mibi, propinquet Filio Dei.* Ubi manifestè Filium postquam ex præcepto Dei passus esset, ore Esaiae loquentem facit : *Quis est qui resistet mibi, &c.* Atqui Esaiae tempore non passus est? Unde patet ineptum fore qui ex hujusmodi locis Barnabæ, probare voluerit eum credidisse Christi præexistentiam, aut illam divinitatem quam vult probare Bullus.

Sed addit : *Et plura alia ejus generis in eadem Epistola passim legas; nimirum quibus probari possit Christi divina (Nicæna scil.) majestas & omnipræsentia, ac tempore Prophetarum rerum futurarum præscientia.* Velle ursisset ista Bullus. Ego enim nonnisi unum ejus generis animadverti, quod in gratiam simpliciorum aliquam responcionem requirere videtur. Dicit nempe, Cap. V. *Propheta ab ipso habentes donum in illum prophetaverunt: ille autem, ut vacuam ficeret mortem, &c. sustinuit, &c.* Resp. Legimus apud eundem Veterem Interpretēm, Cap. VII. *quia ab illis debet pati, ubi in Græco est: ὅτι δεῖ ἀυτὸν παθεῖν ὑπερ ἀυτῶν.* Quid si in nostro potius loco ita se habebant Græca, οἱ προφῆται ὑπερ ἀυτῶν οὐκούτε τινὲς χρέουσι. Propheta pro ipso, vel ejus causa habentes donum in ipsum prophetaverunt? Sed demus etiam hic legisse Veterem Interpretēm, ὁτοῦ ἀυτῶν οὐκούτε τινὲς χρέουσι, adeoque rectè vertisse ab ipso habentes donum, bene pro nobis jamdiu respondit Grotius ad I Pet. I. 11. *Spiritum Christi vocat ex objecto; Spiritum res Christi præsignificantem, & qui Christi causâ ipsis erat datum: Barnabas fine Epistole: Propheta*

pheta ab ipso habentes donum in illum prophetaverunt.
 Itaq; secundum Grotium : *Prophetæ ab ipso habentes donum, nihil aliud est quam diceret : Prophetæ ipsius causa habentes donum.* Et rectè quidem. Filius enim Dei, Filius ille futurus, cui scriptura dixit (ut ibi proximè antecedentia declarant) *Faciamus hominem,* Filius inquam Dei, ille homo Christus Jesus, etiamsi ipse nondum existeret, istos Prophetas mittebat ac pellebat ; diciq; potuit ab eo Prophetas habuisse Spiritum, qui causa fuit cur haberent, & nisi in mundum venturus fuisset, non habuissent. Mirum tamen est Grotium ita hæc verba Barnabæ explicare, qui ad Joh. I. ver. 3. veteri interprete neglecto ipsiusq; Barnabæ mente non perspectâ, asserit Barnabæ Epistolam vocare Solem opus manuum Filii Dei. Sed eo magis est suspicienda hujus alterius loci à Grotio data explicatio, quod etiamsi ibi putaret à Barnaba statui Filium Dei Solis esse Creatorem, hic tamen nihil aliud credat dicere voluisse Barnabam, quam Prophetas Christi causa habuisse donum Prophetiae. Istum itaq; Barnabam τὸν ἄγιον, οὐ Απόστολον, Sancti Pauli Comitem, ut asserit Editio Oxoniensis, quem Auctorem prima antiquitatis fuisse evineunt dicta veterum testimonia, phrases ab eo usurpare Apostolice etati propria, stylis simplicitas, ac deniq; hereses ab ipso impugnata, illa tantum qua sub ipsis Apostolis pullularunt (verba sunt Orthodoxi Bulli) Socinianum fuisse hæreticum, satis profecto ex iis quæ diximus liquet.

De

De HERM A.

NON melior erit isto Apostolo *Apostolicus Vir, Venerandus ille & Apostolicus Scriptor, Sanctus Hermas*, ut à Bullo & Oxoniensi suo editore vocatur. Scripsit ille lib. III. Simil. IX. § XII. de Christo: *Filius quidem Dei omni creatura antiquior est, ita ut in Consilio Patris suo adfuerit ad condendam creaturam.* Ubi illustrissimum præexistentiæ Filii ante matrem suam argumentum putat se reperisse Bullus. Unde in Danielem Zwickerum M. D. Auctorem Irenici Irenicorum acerrimè & contumeliosè (ut Orthodoxæ Fidei Defensores plerumq; solent) invehit, quia incertum esse dixit utrum per illum Filium Dei omni creaturâ antiquiorem Christus sit intelligendus. Et rectè quidem hic Bullus per Filium Dei, Jesum Servatorem nostrum intelligit, sed non legerat ejusdem Zwickeri Irenicomastigen perpetuò convictum & constrictum sive Novam Confirmationem Irenici Irenicorum, §. 130, & 131. neq; Irenicomastigen iteratò victum & constrictum sive Finalem Confutationem Comenii, Hornbeekii & aliorum, pag. 342. ubi tandem Zwickerus de Jesu Christo hunc locum commodissimè accipi posse concedens, istud Bulli argumentum alio loco ex Herma prolatu prorsus evertit. Cum enim Lib. I. Visione II. Ecclesia sub forma anūs sive vetulæ exhibita fuisset, quæsivit Hermas: *Quare ergo anus est? Quoniam inquit (Angelus) omnium prior creata est, ideo anus & propter illam mundus factus est.* Probat ibi Zwickerus contra Hornbeekium, ex ipso Herma, de Ecclesia Christiana quæ per aquam Baptismi

Baptismi constituitur hic esse sermonem, & concludit Ecclesiam istam ideò tantum primò creatam vetulamq; ab Hermâ dici, quod primò decreta & prædestinata à Deo fuerit & mundus propter eam conditus esse dicatur, cum revera à primo creata dici negat, quæ reipsa nondum extitit. Eadem igitur ratione Hermas omnino & Christum antiquorem omni creatura, Patriq; in consilio aut in decreto adfuisse ad condendam creaturam, dicere potuit, etiamsi eundem hominem tantum esse crediderit. Atq; ita benè se expedit tandem Zwickerus, & illud Bulli illustrissimum testimonium ex hoc venerando & Apostolico Scriptore planè non de Filii præexistentia agere ostendit. Nescio quid hic solidi Bullus opponere queat, optimè enim Hermas Hermam explicat. Non est profecto verisimile Venerandum istum & Apostolicum Scriptorem Filii Dei præexistentiam eodem loquendi genere docere voluisse quo etiam omnes Christiani ante mundi constitutionem extitisse non minus probari possent.

Ut autem ista aliquatenus illustrentur, & quam homodoxus sit Barnabæ Hermas, appareat, consideremus verba Libri I. Visione I. §. III. Ecce Deus virtutum, qui invisibili virtute & magno sensu suo condidit mundum, & honorifico consilio circumdedit decorum creaturæ sue, & fortissimo suo verbo confixit cœlum, & fundavit terram super aquas, & virtute sua potenti condidit sanctam Ecclesiam suam quam benedixit: Ecce transferet cœlos ac montes, colles ac maria; & omnia plana fient electis ejus. Et supra, §. I. Deus qui in cœlis habitat, & condidit ex nihilo ea quæ sunt, & multiplicavit propter sanctam Ecclesiam suam. Cum & hic & ubiq; in Herma de Christiana Ecclesia sermo sit, quod Zwickerus probavit, illam

illam autem Deus postquam condidit universa, benedixisse ab Herma innuitur, profectò non aliam h̄c benedictionem intelligit quam mysticam, ex mysticè & secundūm Barnabam intellecto illo de creatione Adami & Evæ loco apertissimè sequentem. Verba enim illa *Faciamus hominem ad similitudinem nostram*, vidimus ex mente Barnabæ, mystico sensu denotare hominem seu populum novum, id est, Ecclesiam Christi à Deo Patre per Christum condendam. Unde sequitur illam benedictionem, quam homini statim creato dedit Deus *Crescite & multiplicamini*, mysticè denotare benedictionem Ecclesiæ Christianæ à Deo datam ; atq; ita innuere potuit Hermas, jam tum ei Deum benedixisse, eo nempe sensu quo jam tum erat creata, nimirūm in certissimo decreto & constitutione Dei ; & propter sanctam suam Ecclesiā ea quæ sunt ex nihilo condidisse ac multiplicasse. Apertissimè istum sensum fecutus Barnabas scribit, Cap. VI. p. 31. *Et Dominus videns bonam figuram nostram*, id est, novi populi five Ecclesiæ, dixit : *Crescite & multiplicamini & replete terram*. Dominium verò Ecclesiæ Christianæ super omnia, quod futurum adhuc esse, Barnabas Cap. VI. circa finem asseruit, Hermas quoq; his indigitat verbis : *Ecce transferet cœlos ac montes, colles ac maria, & omnia plana fient electis*, id est Ecclesiæ ejus, propter quam omnia sunt condita. Agit enim uterq; de illa futura οὐσίᾳ, in qua Christianos omni creaturæ perfectè dominaturos probat quoq; Auctor Epistolæ ad Hebræos ex Psalmo VIII. mysticè itidem & propheticè intellecto. Cum igitur Hermas istum locum *Faciamus hominem* mysticè cum Barnaba de Ecclesia à Deo per Christum creanda intelligeret, adeoq; Filium in consilio Patris ad condendam Ecclesiam fuisse statueret, ipsamet ista explicatione inductus

inductus dicere quoq; potuit, Filium id est hominem Jesum Christum, Patri adfuisse in consilio condendi non tantum Ecclesiam sed omnem creaturam, quia Pater tunc cum ad condendam creaturam se accingeret, Filium futurum in mente & consilio suo sapientissimo habebat ; & apud se statuebat creaturam in principio veluti inchoare solummodo, postea verò opera Filii qui futurus erat, eam in perfectissimum statum evehere & hominem ad sui similitudinem perfectè facere ; quem Filium nisi in mente habuisset, creaturam non condidisset, neq; inchoasset. Adfuit ergò Filius Patri in consilio condenda creaturæ, & hac ratione prior vel antiquior est omni creaturâ. Sed illa præexistentia ejus ante matrem adhuc probanda restat.

Præterea id ipsum quod Hermas non modo Filium Dei sed etiam Ecclesiam omnium priorem vel antiquiorem asserit, Ecclesiamq; Filio Dei hac in re coæquat, non aliundè provenire videtur quam ex mystico respectu illorum verborum *Faciamus hominem*. Illa enim si plenè explicitur, id planè indigitant ac si Deus diceret, *Faciamus novum hominem secundum tempore Adamum*, & ejus conjugem Ecclesiam, ut jam in Barnaba vidimus. Atqui vi horum verborum mysticorum, vidimus jam Filium priorem omni creaturâ tandem potuisse dici. Ergò eadem ratione Ecclesia quoq; prior omni creatura dici potuit, quia etiam illa in verbis istis *Faciamus hominem mysticè sumptis includitur*. Nimisq; non creasset Deus hoc universum sex vel quinq; diebus creationis comprehensum nisi humanum genus creaturus fuisset, humanum autem genus non fuisset creaturus nisi id sibi valdè simile per Christum reddere decrevisset, id est nisi Filium illum secundum Adamum & Ecclesiam habiturus & conditus fuisset.

Si verò ea propter Filius omni creatura antiquior dici poterat, poterat quoq; & Ecclesia prior creata esse & omnia propter ipsam creata esse dici. Non enim de Filio sine Ecclesia, nec de Ecclesia sine Filio decernere poterat. Quanquam si Filium respectu Ecclesiæ consideres, prior est Filius Ecclesiæ, quem admodum etiam literali sensu, quanquam illa verba *Faciamus hominem*, Adamum & Evam designant, prior tamen Adamus Evā, imo ex Adamo Eva desumpta fuit.

Videamus jam an Bullus, Cap. II. Sect. II. §. 2. felicius adstruat ex Herma divinitatem Filii Nicænam. Sufficienter eam vel hoc ipso jam declarari asserit, quod ante omnem creaturam existiterit, Patriq; suo ut Consiliarius adeóq; Deus adfuerit, nam quis Dei Consiliarium Deum esse non existimaverit? Ita dum divinitatem Nicænam Filio attribuit, Patri veram divinitatem abjudicat, Consiliarium Patri à Patre distinctum affingens, quasi ipse Pater qui solus est sapiens (Rom. XVI. 27.) sine consilio fuisse, nisi ipsi Filius aliquis anteseccularis consilia subministrasset. Cum Paulus disertè asserat Deum Patrem ex quo & in quem omnia, Rom. XI. 36. 1 Cor. VIII. nullum unquam habuisse Consiliarium. Cui optimè cum Herma convenit, qui tantum dicit Filium Dei adfuisse Patri in consilio ad condendam creaturam, ubi proculdubio solius Patris consilium, mentem & decretum intelligit, non verò Patrem Filio tanquam Consiliario personali & jam tunc existente fuisse usum. Dicit nempe Filium adfuisse Patri ad condendam creaturam, sed explicat quomodo adfuerit, non quasi tunc existens adfuit, sed adfuit in consilio, id est in decreto Patris, cum nempe Pater illa verba *Faciamus hominem* loqueretur, vel aliquin creaturam condendam in mente & consilio haberet.

haberet. Unde Veteres infelicissimè finixerunt Filium propriè dictum σύμβολον & συνεργόν personalem adstituisse Patri creaturam condituro.

Profert deindè alium ex Herma locum : *Nomen Filii Dei magnum est & immensum, & totus ab eo sustentatur Orbis.* Quidni ? qui enim omnem in cœlo & in terra à Patre accepit potestatem, etiam dum in carne esset omnia verbo virtutis ejus ferebat, quare non possit totum Orbem hominis causâ creatum Salvator & Redemptor humani generis sustentare ? Magna & miranda solemus immensa vocare, etiamsi non de altissimi Dei immensitate res sit.

Et mox : ‘*Omnis Dei creatura per Filium ejus sustentatur.* Ubi etiam Filium Dei ab omni Dei creatura apertissimè distinguit. *Resp.* Eadem ratione dicat Paulum negare prorsùs quod Jesus Christus sit homo, quia Jesum Christum ab omnibus hominibus multò apertius distinguit, & asserit se non ab homine, neq; per hominem, sed per Jesum Christum & Deum Patrem factum esse Apostolum.

‘ Idem Hermas, inquit deindè Bullus, disertè negat, Filium Dei in serviloco sive conditione ponit. ‘ Testimoniu exstat in lib. 3. simil. 5. ubi interroganti ‘ Hermæ, quare Filius Dei in similitudine servili loco ‘ ponitur ? Respondet Pastor : *In servili conditione non ponitur Filius Dei, sed in magna potestate & imperio.* *Resp.* Quando Pastor negat Filium in servili conditio-
ne ponit, negat id respectu nostri, Dei enim ser-
vum esse Filium apertissimè testatur. Nimirūm in
hac Similitudine §. 2. inter alios servos quos Pater-
familias habet multos, ponitur quoq; seu numera-
tur Christus tanquam servus ejus fidelissimus, qui
conservis suis distribuit reliquum ex cibis à Patre-
familias sibi missis. Cum itaq; videret Hermas Fili-
um Dei in illâ Similitudine inter Servos numerari
& conservos habere, meritò querit num Filius Dei .

ponatur in servili conditione, id est num inter alios servos Dei tanquam unus ex illis, qui eadem cum illis sit conditione, ponatur? Hoc duntaxat non verò alio sensu quæsivisse de hac servili conditione Hermam, ex totâ responsione Pastoris clarissimè patet, §. VI. Audi inquit: *In servili conditione Filius Dei non ponitur sed in magna potestate & imperio.* Et dixi, *Quomodo, Domine?* Non intelligo. Quoniam, inquit, eis quos Pater Filio suo tradidit, Filius ejus nuntios præposuit ad conservandos singulos. Ipse autem plurimum laboravit plurimumq; perpessus est ut aboleret delicta eorum, &c. Deletis igitur peccatis populi sui; ipse eisdem monstravit itinera vita data eis lege quam à Patre accepérat. Servum itaq; Patrisfamilias esse Filium Dei neq; Hermas neq; ejus Pastor dubitat, sed de eo tantum agebatur anno in illa Similitudine Christus Filius Dei ab illo quod habet in populum Dei dominio in servilem conditionem detrudi, & cum aliis Servis Dei in ordinem redigi videatur. Negat id Pastor, & licet Filio Dei conservos adscriperit, probat tamen in ipsâ illâ Similitudine magnam potestatem super alios Servos isti Servo Dei adscribi; primum ex eo quod etiam super Angelos potestas ei adscribatur quos ad conservandos singulos Servos Dei præposuerit. 2. Demonstrat eum Servum Dei esse eminentissimum aliis nullo modo coæquandum, ex eo, quod laboraverit & perpessus fuerit ut aboleret delicta aliorum Servorum Dei. 3. Quod ipsis dederit legem quam non illi sed ipse à Patre accepérat.

Sed hæc, inquit Bullus, p. 70. integrum Pastoris responsum non absolvunt; siquidem & alia ab eo mox subjiciuntur; quæ propositæ quæstionis plenioræ & magis distinctam solutionem continent, quæq; Anonymi (Zwickeri) voto ac sententiæ haud ita convenient. Resp. Fatetur itaq; Bullus hactenus à Pastore de præstantia Filii Dei dicta, voto ac

sententiae Socinianæ Anonymi de Filio Dei probè
 convenire. Fallitur autem egregiè quando asserit
 Pastorem hic responsum suum ad propositam Her-
 mæ de servili conditione Filii Dei quæstionem, non
 absolvisse. Lege ipsum Hermam & videbis longe a-
 lia eum in sequentibus tractare. Quare autem, in-
 quid, Dominus in consilio adhibuerit Filium de hæredi-
 tate & bonos nuntios? Audi: Quia nuncius audit il-
 lum Spiritum Sanctum qui infusus est omnium primus in
 corpore in quo habitaret Deus. Collocavit enim eum in-
 tellectus in corpore ut ei videbatur. Hoc ergò corpue in
 quod induitus est Spiritus Sanctus servivit illi Spiritui
 rectè in modestia ambulans & castè neq; omnino macu-
 lavit Spiritum Sanctum. Hactenus Hermas. Vides i-
 taq; Pastorem responsum suum de eminentia Filii
 Dei super conservos omnino in superioribus absolvisse,
 hic verò tantum rationem reddere quare in
 Similitudine finxerit seu introduxit Filium, id est
 Spiritum Sanctum & Angelos à Patre in consilium
 de hæreditate adhibitos. Verùm aliud quid voto &
 sententiae suæ Nicenæ conveniens potat se hic repe-
 risse Bullus, idè responsione plenissimâ Pastoris non
 contentus, quia illa sententiae Socinianæ Zwickeri
 omnino conveniebat, provocat ad modò citata verba,
 & per Spiritum Sanctum infusum in corpore in
 quo habitaret Deus, intelligit divinam in Christo na-
 turam, per corpus verò illud, humanam. Quæ pro-
 fectò absurdissima & à mente Pastoris alienissima
 sunt. Sed probavit jam Zwickerus in *Nova Confir-
 matione Irenici Irenicorum*, pag. 248, 249. & seqq.
 per corpus quod Spiritui Sancto servivit ipsum Fi-
 lium Dei Christum Servatorem nostrum, per Spi-
 ritum verò Sanctum cui servivit Dei Filius Christus,
 nihil aliud nisi virtutem Dei Patris, quâ homines a-
 guntur & sanctificantur, quam Orthodoxi tertiam
 personam Divinitatis appellare solent, intelligi pos-
 se.

se. Quia lia etiam in ipso Irenico asseruit. Quid verò ad hæc Bullus noster Orthodoxus? 'Ad hæretici stuporem, inquit, pag. 73. penè ipse obstupeo. Nam primò si daremus ipsi, per Spiritum Sanctum in isto Hermæ loco tertiam divinitatis personam debere omnino intelligi; quid inde miser iste in impia ac desperatae causæ patrocinium lucraturus sit? ne hilum certe. Atqui si Bullus concedit, ut omnino debet, nec aliter poterit, Spiritum S. esse virtutem Patris, quam tertiam divinitatis personam vocat, tunc quidem omnia lucratus est Zwickerus, quia Bullus eo ipso perdit hic suam secundam Personam divinitatis, quam in corpore Christi vult habitasse, ad quam responsonie illâ Pastoris non contentus provocavit. 'Quisquamne, pergit Bullus, adeò cœcus est ut non statim videat Hermam ibi de corpore tantu, seu humānâ Christi naturâ diserte loqui? Hæc autē, creatura cum sit, Spiritui S. qui Deus est, si inseruiisse dicatur, quid mirum? Re. Imò per Dei gratiā adeò cœci non sumus quin videamus, quod mox probabimus, per illud corpus totum Jesum Christum Filium Dei hominem, non verò illam fictam naturam humanam secundæ divinitatis personæ itidem fictæ contradistinctam intelligi. Si verò Christus homo Spiritui S. servivit, si in eo habitandi gratiâ Spiritus S. constitutus est, si Christus per Spiritum S. miracula & omnia patravit, cœcus ille potius dicendus esset qui non videt, non habitasse in eo secundum illam quam fingitis divinitatis personam, quia si in eo habitasset, imò unam cum ipso personam constituisset, non opus habuisset Jesus Spiritu Sancto, adeóq; neq; etiam eum habuisset. Quod Hermas si Scriptor verè Apostolicus fuit non poterat non videre.

Ipsa Pastoris, quæ Hermas mox subjicit verba, rem hanc penitus expedient, & quid Hermas intellexit, declarant. Dicit enim quod Paterfamilias

Spiritum S. (quem in Parabola seu Similitudine sua Filium impropriè vocat) & Angelos advocaverit, ut & huic scilicet corpori (id est Jesu Christo) quod serviisset Spiritui Sancto sine querela, locus aliquis consistendi daretur, ne videretur mercedem servitutis sua perdidisse. Accipiet enim mercedem omne corpus purum, ac sine macula repertum in quo habitandi gratia constitutus fuerit Spiritus Sanctus. Hic non solum in Christo, sed etiam in omni corpore puro habitandi gratia Spiritus Sanctus constitui dicitur; non ergò Hermas, quando de Spiritu S. loquitur, fictam illam secundam Trinitatis personam designat, sed virtutem Patris quæ in Christo & omni corpore puro habitat. Quid ad hunc locum Bullus? Incertus quo se veritat, vel Pastorem ad aliam Spiritus Sancti acceptiōnem subito transisse, vel etiam hic per Spiritum S. in omni corpore puro habitandi gratiā constitutum, secundam illam divinitatis personam intelligendam esse, fingit, quæ posterior & absurdior elabendi ratio magis ipsi placet. Sed si nos vice versâ daremus ipsi per Spiritum S. in Christo & omni corpore puro habitantem, secundam illam divinitatis personam debere hic intelligi, quid inde fœlix iste Orthodoxus in piæ ac triumphantis suæ causæ patrocinium lucratus est? Plus certè quam vellet. Quæsiverat enim unum solummodo corpus personali nexu secundæ Trinitatis personæ junctum; atqui nunc multas talium corporum habebit myriades. Si enim per inductionem Spiritus Sancti in illud corpus, aut per inhabitationem Spiritus Sancti in Christo homine intelligit Hermas hypostaticam seu personalē unionem naturæ divinæ cum humana in Christo; ergò etiam omnia corpora pura erunt personaliter unita cum illa divina natura seu secunda persona, secundum Hermam, nam idem omnino quod de Christo etiam de omni corpore puro affirmat.

Sed adeò absurdus non fuit Hermas, nec hoc juvaret Bullum. Quæslivit enim Bullus Filium Dei ob ipsam istam inhabitationem Spiritus Sancti omnibus aliis eminentiorem; nunc verò plurimos ipsi hac in re æquales inducit reipsa. Cum itaq; ex Herma probare non possit aliâ ratione in Christo, aliâ verò in aliis puris corporibus habitare Spiritum S. nullum ergò habet prætextum in explicatione hujus Spiritus Sancti apud Hermam, tritam deserere viam, & aliud quid per Spiritum S. intelligere quam quod communiter intelligitur, afflatus nimirum sive virtus illa Dei Patris quam Orthodoxi tertiam Triados personam perperam vocitare solent.

Sed ipsa illa Hermæ verba, omne Bullo evadendi foramen planè obstruunt. *Serviisse* dicitur *corpus*, i. e. totus homo Christus, (nam solum corpus per se non potest servire, sed cum anima humana conjunctum) *Spiritu Sancto*, ergò non divinæ alicui naturæ personaliter sibi junctæ, sibi enim ipsi (quod benè urget Zwickerus) hac ratione serviisset, quod absurdum. Dicitur & *hunc corpori* quod laborasset, atq; serviisset Spiritui Sancto, locum aliquem consistendi, i. e. requietis esse dandum, quasi diceret, quemadmodum aliis corporibus servientibus Spiritui Sancto, sic & huic corpori. Indè infertur: *Accipiet enim mercedem omne corpus purum*, id est, non tantum illud de quo agebatur sed etiam omne aliud corpus purum, *in quo habitandi gratia constitutus fuerit Spiritus S.* Quæ connexio & illatio consequentiæ manifestum facit, & Spiritus Sancti in utroq; loco, & corporis, Christi nimirum aliorumq; piorum, & servitii quod Christus aliiq; pii Spiritui Sancto exhibent, & inhabitacionis Spiritus Sancti in Christo & aliis piis corporibus, eandem prorsùs esse rationem. Nisi quod Spiritus Sanctus majori mensura Christo fuerit datus, quod innuere videtur Pastor quando dicit Spiritum

ritum S. omnium primum (id est omnium præstantissima aut maxima dona Spiritus) *infusum esse in corpore in quo habitaret Deus.* Barnabas initio Epistole, *preclaros Spiritus vocat præclara dona Spiritus Sancti,* quæ statim explicat per naturalem seu potius *infitam gratiam, ἐμφύτου χρόνον,* & per *infusum Spiritum ab honesto fonte Dei.* Si itaq; præclara dona Spiritus, præclari Spiritus vocantur, potuit & Hermas omnium præstantissima dona, Spiritum omnium p̄imū vocare. Quanquam iste locus in Hermā & qui proximè sequitur, non videtur esse integer, quod vel ipsæ variæ lectiones in editione Oxoniensi, quā utor, ostendunt.

Sed vide quoq; quæ sequenti statim Paragrapho loquitur Pastor : *Corpus hoc tuum custodi mundū atq; purum, ut Spiritus ille qui inhabitat in eo testimoniu referat illi.* Et postea : *Et nunc custodi te, & cum sit Dominus omnipotens & misericors, prioribus admissis remedium dabit, si in futurum non maculabis corpus tuum & Spiritum, scilicet Sanctum, ut apertè ex contextu patet.* Hic satis declaratur quid per corpus intelligat, nam cum antea dixisset *custodi corpus,* dicit postea, *custodi te.* Per corpus igitur Hermæ, personam Hermæ seu totum Hermam intelligit. Sic quoq; per corpus Iesu Christi Filii Dei totus Filius intelligendus. Sic & alibi solet loqui Pastor : Lib. II. Mandato III. *Omnis sermo verus ex ore tuo procedat, ut Spiritus quem Dominus constituit in carne tua, verax inveniatur apud cunctos homines, & Dominus magnificetur qui dedit Spiritum in te.* Mandato V. §. I. *Quod si patiens fueris, Spiritus Sanctus qui habitat in te, mundus erit & non obscurabitur ab alio nequissimo Spiritu, sed gaudens dilatabitur in vase in quo inhabitat, &c.* *Quod si ira cundia aliqua supervenerit, continuò Spiritus Sanctus qui est in te, angustiabitur.* Et §. II. *Hic ex tot malis creatus furor, operatur peccatum magnum & insanabile.*

bile. Cum enim hac omnia in uno vase sunt ubi & Spiritus Sanctus moratur, non capit hac vas sed supereffluit, &c. Deinde cum recesserit ab homine cum quo habitabat, fit homo vacans à Spiritu Sancto. Mandato X. Sect. III. Aufer ergo tristitiam à te & noli offendere Spiritum Sanctum qui in te habitat, &c. Spiritus enim Dei qui datus est in carne tristitiam non sustinet. Et paulò post: Vir autem tristis male facit; quia tristem facit Spiritum S. qui datus est homini bilari. Ex his locis manifestum est, in carne habitare, in homine habitare, in corpore habitare, in te, id est, in Hermite habitare, in vase habitare Spiritum Sanctum, esse prorsus Synonyma. Neque enim tam absurdus fuit Pastor ut crederet Spiritum S. tantum in corpore & non etiam in anima hominis habitare. Adeoque per corpus vel carnem vel vas in quo Spiritus Sanctus collocatur, totum suppositum sive persona tota intelligitur. Unde sequitur quando de Jesu Christo Filio Dei agens, dicit in corpus illud inductum esse Spiritum S. & corpus serviisse Spiritui Sancto, ibi per hoc corpus, totum Jesum Christum Filium Dei, seu totam ejus personam intelligi, non verò dimidiam ejus partem aut commentitiam illam naturam humanam secundæ Trinitatis personæ personaliter conjunctam. Quod verò hominem totum adeoque, & Filium Dei vocet corpus, facit ex usitato Scripturæ stylo quo totus homo vocatur caro, immo ipse Filius Dei à Johanne, quando dicit: *Et sermo ille caro fuit.* Caro verò & corpus promiscue sumuntur apud Hermam, ut ex modo citatis liquet. Cum itaque Pastor & Filium Dei & alium quemvis hominem vocet carnem vel corpus, satis exinde apparet, eum de Filii Dei Jesu Christi natura nihil aliud credidisse quam quod homo fuerit (virtute nempe Altissimi ex Virgine factus.) Vide quam antiqua sit Sociniana heres.

Nam & in doctrina de Spiritu S. ipsemet Pastor, Angelus ille qui Hermam instruit, Socinianum se fusse aperte prodit, Lib. II. Mand. V. §. II. *Qui enim pleni sunt, inquit, fide, non potest aliquid nocere illis, quoniam Virtus Dei est cum illis.* Virtutem illam Dei, esse Spiritum Sanctum probat totus iste Paragraphus. Mandato X. §. II. *Omnis enim Spiritus à Deo datus non interrogatur, sed habens Virtutem Divinitatis, à se omnia loquitur; quia desursum est à Virtute Divini Spiritus.* Mandato XI. *Cum autem venerit in turbam virorum babentium Spiritum Divinitatis.* Mandato XII. §. I. *Cum ergò venerit homo qui habet Spiritum Dei in Ecclesiam justorum, babentium fidem Dei, & oratio sit ad Dominum; tunc nuntius Sanctus Divinitatis, implet hominem illum Spiritu S.* & loquitur in turba sicut Deus vult. Sic ergò dignoscitur Spiritus Divinitatis. Spiritus Divinitatis est Spiritus Dei, Spiritus Dei est Spiritus Sanctus, Spiritus Sanctus est virtus Dei, ut docet collatio istorum locorum. Non ergo per Spiritum Sanctum intelligit Hermas divinam in Christo naturam, quam secundam Trinitatis personam, Scripturæ sacræ primisq; Christianis prorsus ignoto genere loquendi, vocare placuit posteris sapientioribus scilicet & acutioribus homuncionibus, sed virtutem seu afflatum Dei per quem Deum, sic simpliciter vocatum Hermas cum Scriptura solum intelligit Patrem, quod infra confirmabimus.

Sed qui Bullum potissimum credere fecit per Spiritū Sanctū designari secundam Deitatis personam, locus est in Similit. V. §. V. ab eo perperam intellectus, ubi dicit Pastor: *Filius autem, Spiritus Sanctus est: Servus verò ille, Filius Dei est.* Hic enim Bullus per Filium qui Spiritus Sanctus est, divinam in Christo naturam, per Servum verò qui Filius Dei est, humanam naturam intelligi debere audacissimè

cissimè sed non minùs absurdè contendit, & eo ipso Hermam suum venerandum duos Filios Dei sibi invicem oppositos & contradistinctos statuentem introducit, de quo Hermas ne per somnium quidem cogitavit. Res verò ita se habet: Proposuerat Hermæ Pastor suus Similitudinem seu Parabolam, in qua Dominus fundi adhibito Filio suo & amicis quos in concilio advocabat, consilium suum de servo qui egregiè laboravit declarat, se nimirum velle servum istum Filio suo facere cohæredem. Postea Pastor eam Parabolam explicat & dicit: *Dominus fundi, id est, ille qui in Parabola tanquam Dominus fundi proponitur, demonstratur esse is qui creavit cuncta & consummavit & virtutem dedit illis.. Filius autem, Spiritus Sanctus est. Servus vero ille, Filius Dei est.* Quasi dicat, Ille qui appellatur in Parabola vel Similitudine Filius, scilicet Filius illius Domini fundi, reipsa nihil aliud est quam *Spiritus Sanctus*, id est, afflatus seu virtus Dei Patris. *Servus autem ille, id est ille qui in Parabola Servus vocatur, reipsa nihil aliud est quam Filius Dei, nimirum Jesus Christus.* Vides ergò à Pastro Spiritum Sanctum non vocari Filium nisi in Parabola tantum, extra Parabolam verò nunquam eum vocat *Filium sedum Filium Dei, sed ubiq; Christum solū eo titulo insignit.* Quod nunquam faceret, si per Spiritum Sanctum, Filium aliquem ex essentia Patris antè secula genitum intelligeret, qui si dari posset aut existeret, multo magis ipsi Titulus Filii Dei competeteret quam illi Servo, seu corpori aut humanæ naturæ quam fingunt Orthodoxi. Hic verò Hermas è contrario Spiritum Sanctum non nisi in Parabola, id est, valdè impropriè & catachresticè Filium nuncupat, Servum verò illum, id est Christum hominem extra Parabolam propriè & verè Filiū Dei særissimè vocat. Absurdi sunt ergò qui ex his verbis duas naturas in uno Christo exterebrare volunt.

Hic

Hic verò objicies mihi, si iste Filius Patrisfamilias in Parabola ita vocatus, non nisi ipsam virtutem seu afflatum Dei Patris denotat, quomodo ergò à Patrifamilias tanquam ab eo diversus advocari & in consilium adhiberi potuit ? Re. In Parabola seu Similitudine licet etiam talia fingere quæ extra Parabolam & in vera Historia nullo modo locum habere possunt. Sic idem Pastor Similitudine IX. §. XIII, & XV. *Fidem, abstinentiam, potestatem, patientsam, simplicitatem* & alias virtutes vocat Spiritus Sanctos, illasq; passim ut virginis introducit, circa portam stantes, vestitas, decenter succinctas, exertis brachiis portantes universos lapides quicunq; in turris ædificationem mittendi essent, osculantes Filium Dei Christum, & propè eum ambulantes, quas Filius Dei *advocavit* & eis Hermam commendavit, quibuscum Hermas ut Frater dormiebat & loquebatur, quæ Similit. X. missæ sunt in domum Hermæ, quibus præceptum est ne omnino à domo Hermæ discederent, quæ ista verba libenter audierunt, &c. Si igitur Pastor virtutes & effecta Spiritus Sancti, quas etiam propterea Spiritus Sanctos appellat, ita in Similitudine per Profopœiam introducit, potuit etiam hic Spiritum Sanctum Dei Patris virtutem & afflatum in Parabola tanquam advocationem & Filium & in consilium adhibitum introducere.

Cum verò Spiritum S. in Parabola Filium Patrisfamilias vocat, propterea tantum id facere videtur, quia quemadmodum Paterfamilias Filio hærede nihil habet charius atq; præstantius, sic & Deus Pater Spiritu suo & afflatu nihil pretiosius atq; præstantius habet. Atq; quemadmodum Paterfamilias majorem gratiam servo non potest exhibere, quam si ipsum Filio suo faciat cohæredem, sic & Deus Pater majorē gratiam illi servo suo fidelissimo Jesu Christo præstare

stare non potuit, quam cum eum virtutis & afflatūs sui, Spiritus Sancti quasi cohāredem, id est spiritualem quoq; imò Spiritum vivificantem fecerit, ut etiam ille Servus fundum Patrisfamilias regeret, quem alioquin solus Spiritus Patrisfamilias recturus erat, id est virtus & afflatus Dei Patris. Adhibuit verò sive advocavit in hoc consilium, cum nimis servo illi Jocum consistendi & requietis dare vellet, Spiritum Sanctum & nuntios, id est Angelos ; quaténus exaltatio & glorificatio Jesu Christi illius Servi & Filii Dei, tūm per Spiritum Sanctum, Dei Patris virtutem, tūm per Angelos à Deo fuit effecta. Angeli enim ad Christum in cœlum deportandum & comitandum videntur esse advocati & exhibiti. Pater verò ipse exhibito Spiritu Sancto & virtute suâ divinâ, illum Servum effecit spiritualem, immortalem & omnium hæredem. Hic sensus est egregiae illius Parabolæ quæ & alia planè Sociniana in recessu habet. E. g. quod conservi acceptis à Filiō Dei cibis cæperunt op̄are ei ut majorem gratiam apud Dominum inveniret ob ea qua fecerat ipsis. Sociniani profectò sunt illi conservi una cum Evangelista Luca, qui quasi nesciret Christum esse Θεόν Θρωπόν, ausus est de eo asserere, quod non tantum apud homines sed etiam apud Deum gratiâ magis magisq; profecerit.

Paulo difficilior intellectu videtur esse alias locus ejusdem Hermæ de Spiritu qui Filius Dei dicitur, in principio Similit. IX. *Postquam scripsi mandata & Similitudines Pastoris illius nuntii Pœnitentia ; venit ad me, & dixit mihi : Volo ostendere tibi quacunq; Spiritus tibi ostendit, qui in effigie Ecclesie locutus est tecum. Ille enim Spiritus, Filius Dei est. Et quia infirmior eras corpore, non ante per nuntium declaratum est tibi, quam firmatus es à Spiritu, auctorūq; viribus, ut etiam nuntium possis videre. Tunc enim bene quidem ac magnificè adificatio turris ab Ecclesia tibi ostensa est ; sed*

*sed ut à virgine monstrata, cuncta vidisti. Nunc autem per nuntium illustraris, per eundem quidem Spiritum. Verùm & ista ex superioribus illustrantur. Quoniam enim Filium Dei Jesum Christum hominem, Spiritui Sancto cohæredem, id est Spiritualem & Spiritum vivificantem factum esse docuerat Similitud. quintā ; potuit hic Simil. IX. Christum Filium Dei hominem, vocare Spiritum, aut potius illum Spiritum qui libro dicitur Hermam rapuisse Visione I, & II. qui eum firmavit Visione III. §. I, & II. & Ecclesiam ipsi repræsentavit ; atq; in Ecclesiæ effigie ipsi locutus erat, vocare Filium Dei, id est Jesum Christum, quia nimis credebat illum Spiritum qui hæc Hermæ repræsentaverat, ipsum Filium Dei Jesum Christum fuisse, atq; Hermæ Ecclesiam suam in Visione repræsentasse. Qui etiam in hac Similitudine IX. ipsi iterum sub specie viri excelsi apparuit. Dicit itaq; Hermam ab isto Spiritu qui ipsi apparuit, nempe a Jesu Christo firmatum esse ut etiam nuntium potuerit videre & cum ipso sèpissimè versari, quod describitur initio Libri II. & deinceps. Et addit : *Nunc autem per nuntium id est Angelum illustraris, per eundem quidem Spiritum.* q. d. quemadmodum antea quod videres nuntium inde id factum est, quod te ille Spiritus qui tibi apparuit, id est Filius Dei Jesus, viribus auxerit, sic & nunc quod per nuntium illustraris fit hoc per eundem quidem Spiritum, qui tibi nempe antea apparuerat, id est per Jesum Christum, per eum enim omnia fiunt & sine ipso fit nihil.*

Notanda verò hic est differentia inter Spiritum qui Filius Dei, id est, homo Jesus Christus dicitur, & inter Spiritum Sanctum. Quod Hermas Spiritum quidem, sed non Spiritum S. dicat esse Filium Dei, id est Jesum Christum exaltatum. Licet enim Christum hominem qui Spiritus factus est vivificus, ne-

mo dubitat sanctum esse, adeoq; Sanctum posse vocari Spiritum. Attamen quia in Scriptura, tantum illa virtus & afflatus Dei Patris vocatur Spiritus Sanctus, hinc & Hermas de Christo agens, non dicit, volo ostendere tibi quæcunq; Spiritus Sanctus tibi ostendit, ille enim Spiritus Sanctus Filius Dei est. Sed simpliciter dicit *qua Spiritus tibi ostendit*. *Hic enim Spiritus qui hæc tibi ostendit, Filius Dei est.* Nusquam itaq; Hermas Filium Dei Spiritū Sanctum vocat ut posteriores quidam faciunt Patres, sed omnino tenax est Apostolicæ simplicitatis quoad doctrinam de Patre, Filio & Spiritu Sancto, modò lectorem attentum & absq; præjudicio habeat.

Quod ut adhuc confirmemus repetamus illa verba Similit. V. §. V. *Dominus fundi demonstratur esse is, qui creavit cuncta & consummavit, & virtutem dedit illis. Filius autem Spiritus Sanctus est. Servus vero ille Filius Dei est.* Hic Dominus fundi non tantum à Filio Dei, sed etiam à Spiritu Sancto, in Parabola scilicet, distinctus, nullus aliis est nisi Dens Pater. Qui etiam si per virtutem & Spiritum suum omnia creaverit, adeò tamen ipsi soli, nimirum Patri, creationem competere docet Hermas, & nec Spiritui Sancto illam adscribat quando illum (valde licet impropriè) in Parabola tanquam à Patre distinctum introducit. Unde apertissimè liquet Filium Dei, qui reipsa verè à Patre distinctus est, non creasse neq; consummasse cuncta secundum Hermam, istâ enim notâ characteristicâ Patrem ab aliis manifestè distinguit ejus Pastor. Confer alium locum ex lib. II. Mandato I. *Primum omnium crede quia unus est Deus qui omnia creavit & consummavit, & videbis hunc ipfissimum Patrem, istum Dominum fundi, ibi vocari simpliciter Deum, imo unum illum Deum qui omnia creavit & consummavit. Quæ omnino sunt Sociniana.*

Huc faciunt quæ Lib. I. Visione l. Sect. III. de eodem Deo Patre & Domino fundi Hermas sibi cœlitus revelata esse affirmavit: *Ecce Deus virtutum, qui invisibili virtute & magno sensu suo condidit mundum, & honorifico consilio circumdedit decorum creatura sua, & fortissimo suo verbo confixit cœlum, & fundavit terram super aquas, & virtute sua potenti condidit Sanctam Ecclesiam suam, quam benedixit: Ecce transferet cœlos, &c.* Hic per fortissimum Verbum quo Deus condidit cœlum, non intelligit ἀλλα aliquem personalem, ut posteriores finxerunt, sed Dœi Patris proprietatem seu potentiam, ut ex contextu patet. Quo sensu enim Deum, Deum virtutum vocat, eiq; *invisibilem virtutem, magnum sensum, & honorificum consilium, & virtutem potentem adscribit*, quæ omnia nemo sanus personas à Patre distinctas somniaverit, eodem etiam Verbum fortissimum Deo Patri attribuit quo cœlum confixit.

De CLEMENTE.

NON repetam quod jam alii demonstrarunt, Clementem istum, omnium confessione, Virum Apostolicum, aliquot in priori sua ad Corinthios Epistola locis talia de Christo docere quæ Socinianismum omnino redolent immo apertissimè produnt. Videantur ista apud D. Zwickerum in *Irenico Irenicorum*, *Irenici Nova Confirmatione & Finali Confutatione Comenii, Hornbeekii & aliorum*; apud Gilbertum Clarke in *Antenicenismo*, & apud Anonymum qui *Judicium Patrum de Doctrina Trinitatis Anglico sermone* opposuit D. G. Bulli Defensioni Fidei Nicænae. Profaram saltem unum locum qui §. XVI. invenitur, quem etiam Bullus maximè urget, ubi sic scribit Clemens, prout rectè interpretatur Patricius Junius: *Sceptrum Majestatis Dei Dominus noster Jesus Christus, non ve-*

nit

nit in jactantia superbiae & arrogantiæ, quamvis potuerit; sed in humilitate, prout Spiritus Sanctus de eo locutus est, Domine quis credidit auditui nostro? &c. Hic apertè fatetur Jesum Christum quanquam non venerit in jactantia superbiae & arrogantiæ, potuisse tamen venire in jactantia superbiae, id est potuisse peccare, si voluisset. Quod studiò addidit Clemens, ne superbi & arrogantes Corinthii quibus ista scribebat, audientes exemplum Christi sibi proponi imitandum, cogitarent, aliam esse sui hominum fragilium & lapsui obnoxiorum, aliam verò Christi qui impeccabilis fuerit, rationem. Negat id Clemens, & afferit hac in re Christum nobis similem prorsùs fuisse, superbire adeoq; peccare potuisse libero arbitrio præditum, quanquam id non fecerit. At qui talia de Christo afferit eo ipso manifestissimè negat eum in unam personam cum summâ divinitate coalusse, aut ex divinâ illâ & humanâ natura personaliter conjunctis constitisse. Illa enim humanam prorsus impeccabilem reddidisset, adeò ut quemadmodum blasphemus esset qui Deum summum peccare posse diceret, non minus esset blasphemus qui talia de humana natura divinæ individuo & personali nexu conjunctâ effutiret. Quis verò Clementem blasphemum fuisse dicet, cuius genuinam omnibus patentibus habemus Epistolam? cuius nomen Apostolus Paulus in libro vitæ esse affirmat? Satis ergò prodit etiam hoc loco Clemens suam Ecclesiæq; Romanæ imò & Corinthiacæ imò Catholicæ de Christo fidem, eum naturâ suâ non nisi hominem fuisse, in quo Spiritus Dei quemadmodum in aliis, quanquam in eo incomparabiliter majori copia habitaverit, qui cum animo elato vel ob ipsa illa maxima Spiritus Sancti dona esse potuerit, humilem se tamen præstítit & maximè demisit. In qua doctrina Paulo Apostolo omnino est homodoxus Clemens. Nam & ille

ille Philippensibus vanæ gloriæ, propter dona Spiritus Sancti miraculosa, deditis, Christi multò majora dona habentes, adeò ut etiam in forma Dei fuerit, exemplum inculcat, qui tam excellens cum esset non tamen superbiverit neq; illam rapinam cogitaverit se esse æqualem Deo, sed usq; ad mortem crucis obediverit. Jam verò qui dicit Christum potuisse peccare, licet actu non peccaverit, ipso Socino Socinior est. Nec enim ipse Socinus, quod sciam, apertè dicere vel scribere ausus est, Christum fuisse peccabilem. Vide qualis fuerit ille Apostoli Pauli Cooperarius! Vide ne ipse Apostolus Paulus Socinianus tandem fiat qui tales habet & laudat Cooperarios! Timeo ne in eodem Vitæ libro Pauli quoq; nomen sit scriptum.

Objicies mihi, credo, Hieronymum, qui in Esaïæ cap. 52. ita hæc Clementis citat: *Scepterum Dei Dominus Jesus Christus, non venit in jactantia superbie, cum possit omnia, sed in humilitate.* Sed hæc cum ipso Clementis textu conserenti liquidò patet, Hieronymum non Clementis verba, sed sensum tantum verborum Clementis prout nimirūm ea ipsem Hieronymus perperam intelligebat, protulisse. Hinc est quod omiserit verba *majestatis, noster, arrogantiæ, ex proprio* velò cerebro addiderit vocem *omnia*, quæ in textu Clementis non comparet. Nec comparere debuit. Illa enim verba, *cum possit omnia vel quamquam potens fuerit* (ipso Bullo fatente, dum *majestatem Dei* per potentiam Dei explicat) jam revera includuntur in *sceptro Majestatis Dei*; quibus verbis omnino jam liquido afferuit Clemens & afferere voluit, Christum omnia potuisse vel potentem fuisse. Postquam enim dixisset, *Christus eorum est qui humiliter se gerunt, non qui cum fastu & arrogantiâ supra ejus gregem efferunt se,* verbis statim sequentibus excellentiam & potentiam istius Christi quem in exemplum proponit, declarare voluit dicens: *Sceptrum Majestatis Dei Dominus noster Jesus Christus,*

tus, non venit, &c. quasi diceret, Jesus Christus etiam si Dominus noster & sceptrum maiestatis Dei fuerit, id est etiam si omnia potuerit vel potens fuerit, non tamen venit in jactantia superbiae & arrogantiae, καί τερ δυνάμενος, quamvis potuerit. Vides ergo haec ultima verba non respicere nec respicere posse potestatem & excellentiam Christi, ineptissima enim haec esset atq; intolerabilis tautologia, sed id quod dicimus *quamvis potuerit venire in jactantia superbiae & arrogantiae*.

Sed dicit Bullus: 'Nisi Christus sceptrum magnificentiae Dei fuerit antequam ad homines veniret, quænam, obsecro, erit ejus tantoperè à Clemente celebrata συγχατόβασις sive condescensio, quod in adventu illo suo se non ut sceptrum magnificentiae Dei gesserit? Re. Clemens dicit Christum non venisse in jactantia superbiae & arrogantiae, Bullus dicit Christum se non gessisse ut sceptrum Dei magnificentiae. Num verò jactantia superbiae & arrogantiae, idem est quod sceptrum Dei magnificentiae? Quis dixit Bullo, Christum in adventu suo ad homines cum doctrina Evangelii, non gessisse se ut sceptrum magnificentiae Dei? Imò in eo ipso summa modestia & πενοφροσύνη Christi Domini nostri à Clemente celebrata consistit, quod licet sese ut sceptrum magnificentiae Dei gereret, magnifica & gloriofissima opera patraret summus Dei ad homines legatus esset, per eum solum gratia salutaris nobis exhiberetur, &c. adeo tamen modestè & humiliter in tantâ potestate & dignitate se gesserit, quasi vilissimus & miserrimus fuisset homuncio. Deinde illa verba ἐν πόμπῃ ἀλαζονείᾳ & ὑπερηφανίᾳ fingas refingas licet, prout volueris, non tamen aliam ex Clemente sensum elicies, quam quod Christus aliter se gerere potuisset quam fecit, si voluisset; adeoq; peccare potuit, peccasset enim si aliter se gessisset. Verbis illis indigitat id in quo Corinthii maximè peccabant, imo ipsa res docet πόμπην ἀλαζονείας & ὑπερηφανίας magnum

magnum esse peccatum. Quæ verò Bullus de puro puto homine, de loco ad Philip. II. de Christo ex patribus secundum carnem, nobis objicit, ea abundè à nostris alibi sunt refutata. Legat, ut responsum habeat, Unitariorum conterraneorum suorum scripta.

In altera Clementis Epistola, Sect. IX. hæc leguntur: Ο Ιησός χριστὸς ὁ σωτὴς ἡμῶν, ὃν μὲν τὸ πρῶτον πνεῦμα ἐγένετο σπεῖραι, καὶ τὰς ἡμῶν σκάλεσεν τὰς ἡμέτερὰς ἐν ταύτῃ τῇ σπείρᾳ ἀπόλυτόμενα τὰ μαθήτα. Quæ Patricius Junius ita vertit: *Iesus Christus Dominus, qui nos servavit, cum primum esset Spiritus, caro factus est, atq; sic vocavit nos: ita etiam nos in hac carne mercedem recipiemus.* Sed Vir iste doctus à mente & scopo Scriptoris longissimè aberravit, ita enim vertere debebat: *Iesus Christus Dominus qui nos servavit, qui quidem est primarius seu præcipuus Spiritus, erat caro, & sic nos vocavit, ita etiam nos in hac carne mercedem recipiemus.* Christum hominem exaltatum in Herma Clementi contemporaneo Spiritum vocari vidimus. Vocem πρῶτον quod attinet, notum eo sensu loqui Scripturam, ὃν πρῶτος ἐιμὶ ἐγώ, quorum ego sum præcipius, πρῶτη πασῶν ἐντολὴ præcipuum inter omnia mandata, πρῶτον μὲν γέ, &c. Primarium etenim quod ipsis credita sint eloquia Dei, Rom. III. ut vertit Pasor. Ipse noster Clemens supra, Sect. III. πρῶτον μὲν ὅτι ἡμέτεροι οἱ ζῶντες, &c. Præcipuum quidem quod nos qui vivimus, mortuis Diis non sacrificamus. Et in priori Epistola, Sect. XLVI. Epistolam beati Pauli Apostoli in manus sumite, τὸ πρῶτον υμῖν ἐν ἀρχῇ τῷ ἐναγγελίᾳ ἐγέγραψεν, quid præcipue vobis in initio Evangelii scripsiterit. Adeoq; & hic τὸ πρῶτον πνεῦμα præcipuum Spiritum commodissimè denotare potest. Imò debet. Hunc omnino sensum res de qua agit Clemens postulat. *Et nemo vestrum, inquit, dicat quod hac caro non judicatur neq; resurgit. Agnoscite in quo servatis estis, & in quo visum receperitis, nisi dum in hac carne estis.*

estis. Oportet ergo nos carnem sicut templum Dei custodi-
 dire. Quemadmodum enim in carne vocati estis, ita in
 carne venietis, nimurum in Regnum Dei (quod mox
 addit Clemens). Ast objicere quis poterat? imò in Reg-
 no Dei erimus Spiritus sive spirituales, cur ergo dicis
 nos in carne venturos esse? Respondet per appositissi-
 mum exemplum Christi: Ecce, inquit, Christus Do-
 minus noster qui nos servavit, qui nobis in exemplum
 datus est, qui nunc Spiritus est, imò præcipuus Spiritus,
 caro antea erat. Non itaq; ista secum pugnant. Poteri-
 tis etiam vos Spiritus immortales sive Spirituales effici,
 etiam si caro sitis & in carne venturi sitis. Caro fuit
 Christus & in carne nos existentes vocavit, ipse quoq;
 ex carne sanctus est Spiritus immortalis, primus, præ-
 stantissimus, sic & nos in carne mercèdem reportabi-
 mus. Vides quam egregiè ista cohærent, quam apposi-
 tum sit hac ratione exemplum Jesu Christi, quod addu-
 cit Clemens? Ast finge ipsum de incarnatione loqui,
 frigida certè & sutilia erunt quæ vetustissimus iste
 Christianus hic protulit. Nonnè quando dicit sic &
 nos, manifestè nos comparat cum Christo eâ in re quam
 de Christo asserit? Jam verò, si hoc vult, Christum fu-
 isse antea Spiritum & postea esse incarnatum, iam pro-
 fectò non poterat dicere sic & nos. Cum de resurrec-
 tione carnis & statu nostro futuro loquitur, atq; exemplo
 Christi rem vult illustrare, non id dicere debebat, quod
 Christus antea Spiritus cum esset postea caro est sanctus,
 quid enim hoc ad rem? sed potius, eum qui caro erat
 Spiritum nunc esse, quemadmodum & nam qui caro
 sumus postea erimus Spiritus, dicere debuit & revera
 dixit. Ipsum quod tractat argumentum lectorem do-
 cere potest, non alio sensu ista scripsisse Clementem, qui
 etiam cum hæc scribebat antequam illa commentitia in-
 carnatio à Christianis seductis & seducentibus introdu-
 ci cœpta est, non aliter à sibi contemporaneis, Chris-
 tum exaltatum Spiritum vocantibus, intelligi pote-
 rat,

rat, quamvis alioquin hæc vox τὸ πρῶτον sit ambigua.

Imo de incarnatione nullus Orthodoxus talia cautè protulerit. Satis enim se torquent neq; extorquent quando Hæretici eorum explicationi: *Et verbum caro factum est, subjiciunt, ergò dicitur esse verbum.* Si quis autem ὁ ὥν τὸ πρῶτον πνεῦμα ἐγένετο στέρεξε eo sensu diceret: *qui prius Spiritus erat falsus est caro;* annon apertissimè hac voce *prius* indigitaret Christum carnem factum, jam non esse id quod erat *prius*, id est non esse Spiritum, id enim *prius* fuisse asserebatur? Pone loco *Spiritus* vocem *Deus* aut *Dei Filius præternus*, id enim hic per *Spiritum* qui postea caro factus dicitur, necesse est ut intelligent Orthodoxi, & videbunt quam egregius inde sensus emergat: *Dominus noster Jesus Christus qui nos salvavit, qui prius fuit Deus sive Dei Filius præternus factus est caro.* Annon hinc sequitur, quod Orthodoxi maximè nollent, eum qui prius erat *Deus* aut *Dei Filius præternus*, jam non esse *Deum* & *præternum* cum caro factus est & quidem propter hoc ipsum quia qui fit caro, *prius* *Deus* fuisse, adeoq; nunc jam non esse assertur? Quis verò putabit antiquissimum istum Christianum tam egregiè ineptire voluisse, etiamsi incarnationem Filii credisse fingeretur? Non itaq; de incarnatione hæc scripsisse censendus est.

Facit *huc* quod in Anglia à viro eruditissimo qui editionem Patricii Junii cum ipso Manuscripto exemplari diligentissimè contulit, accepi, aliter hic in illo legi quam edidit Junius. Notum siquidem est ex ipsâ præfatione & annotationibus editionis Oxoniensis in quibusdam lapsum esse Junium primum Clementis Epistolarum editorem. Vir igitur ille eruditissimus docuit me non esse in Manuscripto O 11085 sed eis. Junius itaq; in isto vetustissimo & fortè jam non satis legibili Codice E putavit esse O, sequentes vero literas

ras I Σ putavit esse abbreviationem vocis Ιησος, atq; ita posuit ο Ιησος. Scripsit ergo Clemens eis χριστος ο κυριος ο σωτηρ, &c. Vox vero eis eam hic emphasis habet quam Rom. III. 30. & sumitur pro idem, quasi diceret: Unus ideo Christus Dominus qui nos servavit, qui est praestantissimus Spiritus, caro erat antea, & sic nos vocavit, sic & nos, &c. Occurrere enim hanc ratione, multa paucis complexus, voluit & illis qui homines nunc carneos esse videntes, postea homines spirituales fore audientes, cogitare poterant, alios planè futuros esse ab iis qui nunc in carne vivunt. Proponit ergo ipsis Christum Dominum qui unus idemque & caro erat & nunc est Spiritus, cuius etiam imaginem fideles portaturi iidem qui nunc sunt etiam postea erunt licet immutati. Applica iterum hunc locum prout rectius in Manuscripto legitur, ad incarnationem, & iterum videbis verba ista nonnisi fatiliter & insipide huc afferri potuisse, quæ cæteroquin sunt appositissima.

Cum vero ista verba Clementis στρατηγεσ ἐγένετο de Christo prolata, nihil aliud hic denotare possint nisi caro erat, ut vidimus; manifestum autem sit Clementem nostrum respicere celebrem illum Johannis locum, καὶ οἱ λόγοι στρατηγεσ ἐγένετο; tum quoque manifestum erit eum hæc verba Johannis non nisi sensu Socini intellexisse, nempe: *Et sermo caro erat;* i. e. homo mortalis & infirmus. Qui vero hæc Johannis verba ita intelligit, necesse est ut etiam versu I. τὸν λόγον de ipso homine Jesu Christo, & Principium de principio Evangelii cum Socino intelligat. Hæc fides est Orthodoxa, τὰς ἐν ἀγίοις πατέρος ἡμῶν καὶ ἱερομάρτυρος Κλήμεντος.

Finge vero non legisse eum Johannis Evangelium; aut etiamsi legisset non tamen illud hic respicere, at tamen certum manebit Clementem nostrum de Christo loquentem hæc verba ἐγένετο στρατηγεσ eo quem ursimus sensu

sensu protulisse. Annon vel hinc verisimillimum erit, etiam Johannem de eodem Christo eadem verba eodem & non alio scripsisse sensu, & hoc sensu quo Clemens sua scriptis tutissimè intelligi?

“ His addas mantissæ loco, inquit noster Bullus,
 “ quod Bafilius lib. de Spiritu S. c. 29. Clementis Ro-
 “ mani illustre de Sanctissima Trinitate testimonium
 “ profert. Locus Basiliæ sic habet: ΑΜὴ οὐ οὐκιμένος,
 “ &c. Sed & Clemens antiquior, Vivit, inquit, Deus,
 “ & Dominus Jesus Christus, & Spiritus Sanctus.
 Resp. Quid vero si magnus iste & optimus Basilius
 aliquid ex nostro Clemente ipsi Clementi non tantum
 nobis contrarium protulisset? Annon idem fecit Basilio
 non minor nec fortè pejor Hieronymus? Annon lo-
 cum Clementis pessimè citando interpolavit? Imo
 istis optimis Patribus nullibi in talibus fides tutò habe-
 ri potest nisi ubi manifestè constat eos scripta quæ ci-
 tant ante oculos habuisse & de verbo ad verbum ex-
 scripsisse. Sed per me licet, addantur ista mantissæ
 loco, imo ipsem ea mantissæ loco libenter addo.
 Manifestè enim solum Patrem hic Deum appellat, &
 illum Deum opponit Domino Iesu Christo, quod fa-
 cere non potuisset, si credidisset Dominum Iesum
 Christum ejusdem essentiæ esse Deum qui ab æterno
 vixerit. Vivit ergo (secundum Clementem) Deus,
 ille Pater, qui Deus vivens in Scripturis appellatur, à
 quo est omnis vita. Vivit Dominus noster, homo
 Christus Jesus, ille Filius Dei à Patre resuscitatus ex
 mortuis & vivificatus. Vivit Spiritus Sanctus virtus
 & afflatus Dei Patris, quatenus perpetuo & quidem
 vividè in Dei fidelibus agit, nec unquam cessat in iis
 operari. Vivit etiam spes nostra quæ proindè viva
 appellatur. Vivit & verbum Dei ac manet in æternum.
Amen. Amen.

P O S T S C R I P T U M.

EGO existimo Clementem non scripsisse ἀν μὲν τὸ πρῶτον πνεῦμα, sed ἀν τὸν νῦν τὸ πρῶτον πνεῦμα, qui nunc est *principius Spiritus, erat caro, &c.* Quia vocula μὲν non est hic adeo necessaria, vocula vero νῦν statim primâ fronte ambiguitatem tollit, & mentem Scriptoris absq; ullâ ferè indagine declarare potest. Si vero Patricius Junius in hoc ipso loco posuit ὁ Ιησός pro ἐis, & alibi Θεῖα pro ὄσιοι, ut docet in Annotationibus suis Episcopus Oxoniensis, facile quoq; potuit loco νῦν ponere μὲν. Quibus commodum est rogo inspiciant ipsum venerandæ antiquitatis Codicem Manuscriptum in Bibliotheca Serenissimi Regis, num conjecturæ meæ respondeat. Sed etiam si non responderet & vocula μὲν legenda esset, tamen τὸ πρῶτον πνεῦμα præcipuum Spiritum denotare potest & sensu id omnino requirente debet; si vera sunt quæ Lucas Mellierus pertendit.

F I N I S.